Lastekaitse Liit

ESTONIAN UNION FOR CHILD WELFARE

Aruandeaasta algus: 01.01.2016

Aruandeaasta lõpp: 31.12.2016

Nimi: MTÜ Lastekaitse Liit

Registrikood: 80013442

Aadress: Endla 6-18, Tallinn 10142

Telefon: +372 631 1128

E-post: liit@lastekaitseliit.ee

Veeb: www.lastekaitseliit.ee

Audiitorkontroll: Rödl & Partner Audit OÜ

Konsolideeritud majandusaasta aruanne 2016

Saateks

MTÜ Lastekaitse Liidu 2016. aasta konsolideeritud majandusaasta aruande eesmärk on markeerida kõige olulisemad tegevused, mis organisatsioon aasta jooksul teostanud on. Esmakordselt Lastekaitse Liidu ajaloos on käesoleva aruande koostamisel rõhutud loetavusele ja huvitavate faktide välja toomisele. Kõrvale on jäetud iga väiksema teostatud tegevuse kirjapanemine, sest selleks ei ole lihtsalt ruumi – elame piiratud ressursside ajastul ning selletõttu peame ratsionaalselt hindama enda ja lugejate aega.

Liidu põhikirjaline eesmärk:

Lapse õiguste kaitsmine lähtudes lapse seaduslikest huvidest, lastekaitsealase tegevuse arendamine, osalemine noorsoo- ja perepoliitika väljatöötamises ja rakendamises ning Liidu liikmete ühiste huvide eest seismine

2016. aasta konsolideeritud majandusaasta aruanne seob endas ühte MTÜ Lastekaitse Liidu ja selle tütarettevõtte Lastekaitse Liidu Lastelaagrite OÜ tegevus- ja finantsaruande. Tegevusaruandes antakse ülevaade eelmisel aastal organisatsioonide poolt läbi viidud tegevustest nii rahvusvahelisel kui riigisisesel tasandil. Samuti kirjeldatakse Lastekaitse Liidu vanematekogu ja noortekogu tegevust ning liikmeskonnale suunatud ettevõtmisi. Finantsaruandes keskendutakse traditsiooniliselt mõlema organisatsiooni majandustegevusele, ära on toodud konsolideeritud raamatupidamise aastaaruanne koos vajalike lisadega.

2016. aasta konsolideeritud majandusaasta aruande tegevusaruannet puudutava osa koostamisse panustasid kõik Lastekaitse Liidu büroo töötajad, finantsaruande koostas Aire Saluste ning Lastekaitse Liidu Lastelaagrite OÜ poolt pani aruande koostamisele õla alla Alar Tamm.

Lastekaitse Liidu 2016. aasta konsolideeritud raamatupidamise aastaaruannet auditeerisid sõltumatud vandeaudiitorid Mart Nõmper ja Erika Tikerberg Rödl & Partner Audit OÜ-st.

Enamus 2016. aasta tegevusi viidi ellu kahe riigieelarvelistest vahenditest rahastatud lepingu, Sotsiaalministeeriumiga sõlmitud hasartmängumaksu laekumisest antud toetuse kasutamise lepingu ning Haridus- ja Teadusministeeriumiga sõlmitud riigieelarvelise toetuse kasutamise lepingu toel. Euroopa Komisjoni rahaeraldused võimaldasid meil teostada projekti „Targalt internetis“ ja rahvusvahelise koolitusprogrammi MAPChiPP tegevusi. Lisaks eeltoodule finantseerisid eelmisel aastal tegevusi ka mitmed teised rahastajad ja toetajad.

Siinkohal täname Sotsiaalministeeriumit, Haridus- ja Teadusministeeriumit, Justiitsministeeriumit ning Euroopa Komisjoni rahalise toetuse eest.

Samuti täname ka teisi, kes aitasid meil eelmisel aastal ellu viia meie jaoks muid olulisi tegevusi. Eriline tänu läheb Eesti Advokatuurile ja advokaatidele, kes taaskord leidsid jõudu *pro bono* nõustada lastega peresid perekonnaõiguslikes küsimustes ja pakkuda lastega töötavate spetsialistidele õigusalaseid teadmisi Lastekaitse Liidu koolitusseminaridel.

Mittetulundusühinguna tegutsevale Lastekaitse Liidule on äärmiselt olulised kõik rahalised toetused, mida ettevõtted või üksikisikud organisatsioonile teevad – oleme nende toel saanud jagada stipendiume lastele ning korrastada meie omandisse kuuluvaid lastelaagreid. 2016. aastal toetasid meid paljud, siinkohal nimetan vaid osad neist – Telia Eesti AS, McDonalds Eesti, Saint-Gobain Ehitustoodete AS, Valio Eesti AS, Tallinn Reval Rotary Klubi, Ace Logistics Estonia AS, Peter Ingman.

Head lugemist!

TÕNU POOPUU
MTÜ Lastekaitse Liidu juhatuse liige

Sisukord

Saateks 2
Sisukord 3
Tegevusaruanne 4
Lapse õiguste aasta 2016 5
Aasta tegijad 2016 6
Lastekaitse Liidu tegevused 2016 8
Projekt „Targalt internetis“ 8
Multidistsiplinaarne laste hindamis- ja osalusvahend lastekaitse talitlustes: koolitusprogrammi moodulid ja „tööriistakast“, rahvusvaheline võrgustik (MAPChiPP) 11
Hea nõu lastega peredele 12
Lastekaitsetöötajate pädevuse tõstmine 12
Programm „Kiusamisest vaba lasteaed ja kool“ 13
Koolirahu 15
Ajakiri „Märka last“ 15
Lapse õiguste kuu 16
Rahvusvaheline koostöö 18
Heategevuskampaania „Liblikaefekt“ 19
Lastekaitse Liidu Lastelaagrite OÜ tegevused 2016 20
Lastekaitse Liit organisatsioonina 21
Põhikirjalised tegevused 21
Lastekaitse Liidu liikmed 22
Vanematekogu 22
Noortekogu 22
Büroo 24
Lastekaitse Liidu rahaasjad 2016 25
Finantsaruanne 27
Lastekaitse Liidu raamatupidamise aastaaruanne 2016 28
Konsolideeritud bilanss 28
Konsolideeritud tulemiaruanne 29
Konsolideeritud rahavoogude aruanne (otsemeetod) 30
Konsolideeritud netovara muutuste aruanne 31
Konsolideeritud finantsaruannete lisad 32
Lisa 1 Arvestuspõhimõtted 32
Lisa 2 Nõuded ja ettemaksed 33
Lisa 3 Maksude ettemaksed ja maksuvõlad 33
Lisa 4 Varud 34
Lisa 5 Materiaalne põhivara 34
Lisa 6 Kasutusrent 35
Lisa 7 Laenukohustused 35
Lisa 8 Võlad ja ettemaksed 35
Lisa 9 Tulevaste perioodide tulu sihtfinantseerimisest 35
Lisa 10 Annetused ja toetused 36
Lisa 11 Tulu ettevõtlusest 37
Lisa 12 Tööjõukulud 38
Lisa 13 Seotud osapooled 38
Lisa 14 Liikmete arv 38
Lisainformatsioon Lastekaitse Liidu kohta 39
Lisa 15 Bilanss (konsolideerimata) 39
Lisa 16 Tulemiaruanne (konsolideerimata) 40
Lisa 17 Rahavoogude aruanne (otsemeetod) (konsolideerimata) 41
Lisa 18 Netovara muutuste aruanne (konsolideerimata) 42
Lastekaitse Liidu aruandeaasta müügitulu jaotus vastavalt Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatorile (EMTAK) 43

Tegevusaruanne

Lapse õiguste aasta 2016

rahvusvaheline tähelepanu ja rütmimuutus juhtimises

2016. aastal möödus 25 aastat ÜRO lapse õiguste konventsiooni ratifitseerimisest Eestis – Lastekaitse Liidu jaoks oli 2016. aasta rahvusvahelise tähelepanu aasta, aga ka juhivahetuse aasta.

25 aastat lapse õiguste kaitset Eestis

Aastal 2016 oli jätkuvalt tähelepanu all ÜRO lapse õiguste konventsioon ja selle täitmise täiendav aruanne. Kuidas teisiti saakski, kui 20. novembril 2016. aastal möödus 25 aastat konventsiooni ratifitseerimisest Eesti Vabariigi Ülemnõukogu poolt. Lastekaitse Liidu president Loone Ots on märkinud, et see on olulisim tulevikku vaatav otsus lähiajaloos[1].

Loone Ots:
Kakskümmend viis aastat tagasi tegi Eesti kaaluka otsuse, ühinedes ÜRO lapse õiguste konventsiooniga – see on olulisim tulevikku vaatav otsus lähiajaloos.

Lapse õiguste konventsiooni täiendava aruandega Genfis

2015. aastal edastati ÜRO lapse õiguste komiteele Lastekaitse Liidu eestvedamisel[2] konventsiooni täitmist puudutav täiendav aruanne ja 2016. aasta veebruaris käisid Liidu esindajad Helika Saar, Kiira Gornischeff ja Malle Hallimäe Genfis[3] ÜRO lapse õiguste komiteele aruande peamiseid tähelepanekuid[4] tutvustamas. Täiendav aruanne sai komitee poolt kiidusõnu ning selle liikmed märkisid, et nii hästi koostatud aruanne on eeskujuks kõigile raporteerivatele riikidele. Samuti tunnustati Lastekaiste Liitu aktiivse huvikaitselise töö eest lapse õiguste valdkonnas.

Noored rahvusvahelisel areenil

Lastekaitse Liidu Noortekogu liikmed osalesid 2016. aastal mitmel rahvusvahelisel konverentsil[5]. Novembris toimus Tallinnas rahvusvaheline konverents „Conference of Children's Rights in Migration Crisis and in the Digital Environment"[6]. Lastekaitse Liidu Noortekogu liikmed panustasid aktiivselt konverentsi õnnestumisse ning Dalia Doman ja Helen Sisask juhatasid sõnavõtuga sisse konverentsi esimese paneeldiskussiooni teemal „Refugee Children". Noorte sõnavõtt äratas konverentsi osalejate hulgas tähelepanu ning mitmed konverentsi delegaadid õnnitlesid noori huvitava ettekande eest.

Juhivahetus

23. aprillil 2016. aastal toimunud üldkogul esindas Lastekaitse Liitu viimast korda juhatuse liige Martin Medar, kes oli organisatsiooni eesotsas toimetanud alates 2014. aastast. Pärast Martin Medari lahkumist vedasid Lastekaitse Liitu kuni uue juhi leidmiseni organisatsiooni kõige kogenumad töötajad – Malle Hallimäe ja Helika Saar.

Lastekaitse Liidu vanematekogu soovitusel kinnitas üldkogu 30. septembril 2016. aastal toimunud istungil uueks juhatuse liikmeks Tõnu Poopuu, kes alates eelmise aasta novembrist asus ka organisatsiooni juhtima. Taoline juhivahetus on väljakutse nii uuele juhile endale kui ka teistele meeskonna liikmetele – eks iga muutus toob kaasa uued mõtterütmid ja uued tegutsemiskõlad.

---

[1] Loone Otsa artikkel on leitav interneti aadressilt http://arvamus.postimees.ee/3918579/loone-ots-eesti-riigi-parim-otsus-kaitseb-meie-lapsi.
[2] Täiendava aruande koostamisel osalesid lisaks Lastekaitse Liidule veel SA Eesti Inimõiguste Keskus, Eesti Puuetega Inimeste Koda, Eesti Noorteühenduste Liit, Eesti Õpilasesinduste Liit, MTÜ Koos Laste Heaks, SA Eesti Lastefond, Lapse Huvikaitse Koda, Eesti Patsientide Esindusühing, Eesti LGBT Ühing, SOS Lasteküla Eesti Ühing, EAPN Eesti MTÜ
[3] Selle kohta vaata lähemalt rahvusvahelise koostöö peatükist, lk 18
[4] ÜRO lapse õiguste konventsiooni täiendava aruande kokkuvõttega on võimalik tutvuda internetis aadressil: http://www.lastekaitseliit.ee/2016/02/uro-lapse-oiguste-konventsiooni-taiendav-aruanne-kokkuvote/.
[5] Selle kohta vaata lähemalt liikmeskonna peatükist lk 22
[6] Konverentsi materjalid on leitavad internetist aadressil http://childrensrights.humanrightsestonia.ee/.

Aasta tegijad 2016

väärtustades teisi väärtustame iseennast

2016. aastal jätkasime aktiivsete liikmete tunnustamist ja lapse õiguste kuu raames korraldasime lastele ja noortele koomiksikonkursi „Võrdsete võimaluste Eest(i)“

Lastekaitse Liidu aasta liige 2016

Iga-aastaselt tunnustab Lastekaitse Liit oma liikmete seast ühte organisatsiooni aasta liikmena. Tiitli eesmärgiks on väärtustada vabatahtlikku lastekaitsealast tegevust ja tõsta Lastekaitse Liidu liikmete motivatsiooni tegeleda lapse õiguste kaitsega kohalikul tasandil sh soodustada uute ideede sündi ning võimaldada neid rakendada. Nominatsiooniga kaasneb 640 euro suurune rahaline preemia.

Ave Pappe:
Aasta liikmeks valimine mõjus meile väga positiivselt – nii nagu iga tunnustus ja tähelepanek. Me olime kindlasti rohkem kogukonnas orbiidil ning maakonna ajaleht kajastas oluliselt tihedamini meie poolt korraldatavaid üritusi ja ettevõtmisi. Õnneks on see siiani jätkunud ja mulle tundub, et inimestele mõjub see kuidagi teisiti, kui kusagilt väljastpoolt ka keegi märkab, et…MTÜ või selts on aasta tegu väärt.

2016. aastal pärjati „Aasta liikme“ tiitliga Tapa Lastekaitse Ühing, kes panustab palju kogukonna arengusse ning pakub erinevaid teenuseid ja tegevusi lastele, noortele ja peredele. Nagu märkis Tapa Lastekaitse Ühingu esinaine Ave Pappe, siis konkureeriti aasta liikmeks eelkõige iseenda pärast, sest kogu aeg omaette toimetades ei saada tihti arugi, kui palju ja olulist tegelikult igapäevaselt korda saadetakse.

Projektikonkurss „Kasvame koos“

Projektikonkurss “Kasvame koos” on suunatud Lastekaitse Liidu liikmeskonnale eesmärgiga toetada liikmete projektipõhiseid tegevusi ja soovi panustada kohalikule tasandile ning tutvustada positiivse vanemluse ja ÜRO lapse õiguste konventsiooni põhimõtteid. 2016. aastal toetati 12 “Kasvame koos” projekti, mis andis 12-le erinevale Lastekaitse Liidu liikmele vajaliku toe oma tegevuste elluviimiseks.

Koomiksikonkurss „Võrdsete võimaluste Eest(i)“

Traditsiooniliselt on november Lastekaitse Liidu lapse õiguste kuu, mille raames toimuvad erinevad tegevused nii lastele, noortele kui ka täiskasvanutele. 2016. aastal kutsus Lastekaitse Liit lapse õiguste kuu raames lapsi ja noori osalema koomiksikonkursil teemal „Võrdsete võimaluste Eest(i)“. Konkursi eesmärgiks oli välja selgitada, kuidas näevad lapsed ja noored võrdseid võimalusi Eestis.

Koomiksikonkursi võidutööd joonistasid Kätri Laak Rapla Vesiroosi Gümnaasiumist, Marie-Johanna Kippar Tapa Gümnaasiumist ja Lisett Heero Tallinna Inglise Kolledžist. Noored sõidavad 2017. aasta kevadel preemiareisile Brüsselisse Euroopa Parlamendi saadiku Kaja Kallase kutsel.

Remniku laager on 2016. aasta noortelaager

2016. aastal pälvis Lastekaitse Liidule kuuluv Remniku õppe- ja puhkekeskus haridus- ja teadusministri parima noortelaagri tunnustuse. Remniku õppe- ja puhkekeskuses on sihikindlalt ja pikaajaliselt toetanud Tallinna ning teiste omavalitsuste riskikäitumisega noorte arengut ja korraldatud edukalt laagriprogramme. Remnikul on ka pikaajaline kogemus erivajadustega noortega töötamise alal ning palju on kaasatud ka vähemate võimalustega noori.

Hea lasteraamat 2015

Lastekaitse Liit valib iga aasta märtsikuus uudiskirjanduse hulgast välja häid lasteraamatuid. Raamatuid hindavad lastekirjandusega igapäevaselt kokku puutuvad inimesed Eesti Lastekirjanduse Keskusest, Eesti Lugemisühingust ja Eesti Raamatukoguhoidjate Ühendusest. Valik tehakse nii eestikeelse lastekirjanduse kui ka tõlkekirjanduse hulgast.

Hea lasteraamatu valimist toetab ka Rahva Raamat, kes trükib ürituse plakatid ning kleebib igale valituks osutunud heale lasteraamatule vastava kleebise.

2016. aastal valiti häid lasteraamatuid 2015. aastal ilmunud uudiskirjanduse hulgast ja valituks osutusid 13 lasteraamatut:

- Martin Baltscheit „Jänese kuld“
- Contra „Kõik on kõige targemad“
- Drew Daywalt „Rasvakriitide mäss“
- Jennifer L. Holm „Kuldkala number 14“
- Andrus Kivirähk „Oskar ja asjad“
- Kairi Look „Piia Präänik kolib sisse“
- Grigori Otser“ Vallatu matemaatika“
- Juhani Püttsepp „Gibraltari laevakoerte ühing“
- Piret Raud „Lugu Sandrist, Murist, tillukesest emmest ja nähtamatust Akslist“
- Chris Riddell „Ada Goot ja kummitushiir“
- Anti Saar „Kojamees Urmas“
- Kertu Sillaste „Ei ole nii“
- Edward van de Vendel „Koer nimega Sam“

Hea lasteraamat:

- ✓ on kaunilt kujundatud
- ✓ arendab kujutlusvõimet
- ✓ inspireerib
- ✓ äratab uudishimu
- ✓ näitab, kui mitmekülgne on maailm
- ✓ pakub lugemisel huvi ja innustab last edasi lugema
- ✓ ei sea ealisi piiranguid, on huvitav nii lapsele kui vanemale

Lastekaitse Liidu tegevused 2016

tee seda, mis sulle meeldib ja sa oled õnnelik

2016. aasta oli Lastekaitse Liidu jaoks taaskord tegus aasta – toetasime kodanikke ning andsime panuse riigi arengusse

Lastekaitse Liit jätkas 2016. aastal tegevustega, mis jagunesid kahte suuremasse valdkonda – lapse õiguste kaitse ja kiusamisest vaba haridustee. Lapse õiguste kaitse valdkonnas oli kokku 5 suuremat eesmärki koos alategevustega ning neid tegevusi rahastati Sotsiaalministeeriumi, Justiitsministeeriumi ja Euroopa Komisjoni kaudu. Haridus- ja Teadusministeeriumi kaudu rahastati jätkuvalt programmi „Kiusamisest vaba lasteaed ja kool" raames lasteaedade ja koolide töötajatele kiusamise ennetamise teemalisi koolitusi ning laiendati metoodika kasutamist lasteaedades ja põhikoolides. Selle projekti all oli kokku 11 suuremat tegevust koos alategevustega. 2016. aastal toetati programmi tegevusi ka Eesti Noorsootöö Keskuse kaudu Euroopa Majanduspiirkonna rahastatud riskilaste ja –noorte programmist.

Lastekaitse Liidu 2016. aasta tegevuskava

Teadlikkus lapse õigustest, organiseeritus ning organisatoorne võimekus

1. Suurendada ühiskonnas sihtrühmade informeeritust ja teadlikkust lapse õiguste sisust ning nende tagamise tähtsusest ajakohase teabe, koolitus-, teavitus- ja arendustegevuse kaudu.
2. Tõhustada koostööd lapse õiguste jälgimiseks ja hindamiseks erinevate koostööpartnerite ning sihtrühmade vahel siseriiklikul ning rahvusvahelisel tasandil.
3. Tõsta lastega töötavate spetsialistide kompetentsi laste huvides tegutseda.
4. Luua lastele osalemisvõimalused ühiskonnaelus ja kaasates neid arvamuste, seisukohtade kujundamisse läbi õppe ning praktiliste tegevuste heaolu, õigusi ja arenguvõimalusi puudutavates küsimustes.
5. Tagada laste õiguste sisu arendus, hindamine, koordineeritud koostöö, organisatsiooni võimekus.

Kiusamisest vaba lasteaed ja kool

1. Teavitustegevus ja meediakajastus.
2. Koolitusformaat, koolitajate koolitus.
3. Metoodika rakendamise laiendamine lasteaedades.
4. Metoodika rakendamise laiendamine põhikoolide I astmes.
5. Metoodikakeskuste korraldatavad piirkondlikud teabe-/koolituspäevad.
6. Koolitusseminar maakondlikele kontaktisikutele.
7. Koolitusseminar metoodikakeskuste kontaktisikutele.
8. Spetsialistidele suunatud tegevused.
9. Riskikäitumise ennetamise alaste metoodiliste materjalide loomine.
10. Projekti tulemuste hindamine.
11. Projekti juhtimine.

Järgnevalt on kokkuvõtlikult ära toodud olulisemad Lastekaitse Liidu poolt 2016. aastal elluviidud tegevused.

Projekt „Targalt internetis"

Projekti „Targalt internetis" eesmärgiks on aidata kaasa laste ja lapsevanemate targemale internetikasutusele ning laste seksuaalset ärakasutamist esitava sisuga materjalide leviku tõkestamisele internetis. Projekti viivad koostöös ellu MTÜ Lastekaitse Liit, Hariduse Infotehnoloogia Sihtasutus, MTÜ Eesti Abikeskused ja Politsei- ja Piirivalveamet. Projekti rahastab Euroopa Komisjon ja kaasrahastab Eesti riik. Projekt „Targalt internetis" kestab 2016. aasta juulist kuni 2018. aasta detsembrini ja tegemist on projekti neljanda perioodiga.

Projekti tegevused 2016. aastal

2016. aasta jaanuaris avanes projekti uuenenud veebileht www.targaltinternetis.ee. Lastelt ja noortelt saadud arvamuste ja ootuste põhjal loodi põhilehe juurde eraldi veebileht lastele laps.targaltinternetis.ee ja noortele noor.targaltinternetis.ee. Veebilehe kaudu saavad külastajad infot projekti tegevustest ning tutvuda ja alla laadida projekti raames loodud teabe- ja õppematerjale. Veebieht on eesti, vene ja inglise keelne ning 2016. aasta jooksul külastati veebilehte 88 180 korda 42 302 kasutaja poolt.

Projekti koolitajad viisid läbi 21 temaatilist koolitusüritust lastele, noortele, õpetajatele ja lapsevanematele koolides ja lasteaedades üle Eesti. Töötubades osalemise kaudu said lapsed infot ja oskusi interneti ning digitaalsete kommunikatsioonivahendite targemaks ja turvalisemaks kasutamiseks, lapsevanemad ja õpetajad said teadmisi, kuidas toetada laste interneti turvalist kasutamist.

Aasta jooksul koostati 58 uut teavitus- ja õppematerjali, sh testid lastele ja noortele nutiseadmete ja interneti kasutamise teemadel, hindamaks oskusi päriselus ettetulevate situatsioone lahendamisel; miniplakatid noortele nõuannetega, kuidas hinnata oma käitumist suhtlusvõrgustikes; e-ohutuse tunnikavad 1.-2. klassile, 3.-6. klassile ja 7.-9. klassile; e-ohutuse pakett II ja III kooliastme õpilaste vanematele; teabevoldik lapsevanematele soovitustega, kuidas toetada oma lapse interneti ja nutivahendite head kasutamist jpm. Kõik koostatud teabe- ja õppematerjalid on kättesaadavad projekti veebilehel.

Projekti erinevate tegevuste kaudu panustati ka temaatilisse riigisisesse koostöösse, kaasates projekti nõuandvasse kogusse[7] eri sektorite asutuste ja organisatsioonide esindajaid, keda on kokku 21. Sellega tagatakse ühtlasi ka projekti kvaliteetne elluviimine. Nõuandva kogu liikmed panustasid vastavalt oma ekspertiisile erinevate tegevuste elluviimisse, osaledes nii koolitajatena, koolitus- ja teavitusmaterjalide koostajatena kui ka ürituste organiseerijate ja läbiviijatena. Koostöö paremaks toimimiseks toimus aasta jooksul kaks töökohtumist. Samuti osalised projekti meeskonnaliikmed koostööpartnerite poolt korraldatud erinevatel siseriiklikel temaatilistel üritustel, nt Tallinna Nutikuu, konverentsil „Turvaliste kogukondade Eesti“, ETAK-i õpilastööde konkursi lõpukonverentsil jne.

Turvalise interneti päev

Traditsiooniliselt tähistatakse iga aasta veebruaris turvalise interneti päeva. Selle raames korraldati ka 2016. aasta veebruaris lastele ja noortele mitmeid tegevusi.

9. veebruaril toimus turvalise interneti päeva konverents[8] „Nutikalt netis - kaitse ennast ja oma sõpra“, kus osales 222 õpilast, õpetajat, koolijuhtkonna töötajat. Konverentsi kolmes teemablokis „Ära tee mulle netis haiget“, „Märka, tuvasta, reageeri“ ning „Mina ja sõber“ käsitleti noorte internetikasutamise ja internetis käitumisega seotud teemasid. Räägiti noorte teadlikkuse kasvatamisest, sellest millised ohud internetis valitsevad, millised on trendid, kuidas ära tunda probleeme ning kuidas nendele reageerima peaks. Konverentsi otseülekannet oli võimalik jälgida veebiportaalis Postimees[9].

Juba jaanuaris koostati koolidele teavitusmaterjalide pakett kasutamiseks turvalise interneti päeva tähistamise raames korraldatud teavitusüritustel. Pakett sisaldas privaatsussätete seadmise juhiseid, tunnikavasid, teavitusvideoid, teemasid, mida õpilastega arutada, kasulikke veebilehti jne[10]. Materjalid said õpetajate poolt head tagasisidet ning neid jagati ka projekti veebilehel ning projekti Facebooki lehel.

Turvalise interneti päevaks anti välja Lastekaitse Liidu veebiajakiri „Märka Last“ temaatiline erinumber http://www.targaltinternetis.ee/valjaanded/ajakiri-marka-last/. Temaatiline erinumber sai lapsevanematelt ja spetsialistidelt head tagasisidet eelkõige selle sisukuse ja interaktiivsuse osas. Ajakirja levitati nii Lastekaitse Liidu kaudu, projekti veebilehe kaudu, ajakirja veebilehe kaudu ning Facebooki kanalites. Näiteks Facebooki kasutajateni jõudmise ulatus oli 27781 kasutajat.

Turvalise interneti päeva tähistamise raames kuulutati välja ka õpilaste omaloomingu konkurss, mis lõppes mais. Konkursi eesmärgiks oli innustada õpilasi looma interneti ja/või nutiseadmete ohutut kasutamist ja võimalusi tutvustavaid teste, ristsõnu, koomikseid ja videoid. Täpsema teema said osalejad ise valida. Konkursile laekus ligi 100 tööd. Peamiselt olid need eestikeelsed, kuid oli ka venekeelseid töid. Tööde valmistamiseks oli edukalt kasutatud mitmeid erinevaid veebikeskkondi. Parimad tööd on üles laetud projekti veebilehel http://www.targaltinternetis.ee/uudised/2016/05/nutikalt-netis-opilaste-omaloomingu-konkursi-tulemused/.

[7] Rohkem infot leiab internetist aadressil: http://www.targaltinternetis.ee/projektist/nouandev-kogu/
[8] Konverentsi korraldas Politsei- ja Piirivalveamet koostöös Lastekaitse Liidu, Lasteabitelefoni, HITSA ning Sisekaitseakadeemiaga
[9] Kõikkonverentsi ettekanded on järelvaadatavad projekti veebilehelt http://www.targaltinternetis.ee/event/tutvu-konverentsi-nutikalt-netis-kaitse-ennast-ja-oma-sopra-ettekannetega/
[10] Vaata lähemalt internetist aadressil: http://www.targaltinternetis.ee/wp-content/uploads/2015/12/SID-teavituspakett-koolidele-2016.pdf

Interaktiivne võistlusmäng „Targalt internetis“

Aasta esimesel poolel toimus koolidevaheline interaktiivne võistlusmäng „Targalt internetis[11]“, kuhu registreerus 40 kooli kuueliikmelised võistkonnad üle Eesti. Võistlusmäng viidi läbi kolmes voorus: piirkondlik voor, poolfinaalid ja finaal. Märtsis ja aprillis toimusid 10 piirkondliku vooru võistlust üle Eesti. Aprillis toimusid poolfinaalid Tartus ja Tallinnas. Poolfinaalide 4 edukaima koolivõistkonna vahel selgitati parim 17. mail Tallinnas Energia Avastuskeskuses toimunud finaalis. Kokku osales võistlusmängudes 168 õpilast ja 32 õpetajat. Žüriis osalesid projekti Targalt internetis eksperdid ja koolitajad. Võistlusmängu voorudes tuli osalejatel lahendada erinevaid ülesandeid, testida oskusi situatsioonide lahendamisel ning luua ise temaatilisi materjale. Finaalis tuli õpilastel anda tagasisidet, mida nad olid võistlusmängu jooksul õppinud. Peamiselt toodi välja suurenenud teadmised ja digioskused, näiteks võistlusmängu käigus said nad teada, kuidas videoid monteerida, kuidas veebilehte ja testi luua, samuti omandati algtõed küsitluste läbiviimisest, lisaks veel meeskonnatöö oskused ja esinemisjulgus.

Võistlusmängu „Targalt internetis“ finaalis osalejad

Projekti „Targalt internetis“ noortepaneel

Projekti noortepaneel[12] abistab projekti meeskonda noortele ja lastele mõeldud ürituste ja tegevuste planeerimisel ja organiseerimisel. Noortepaneeli liikmeteks on 15 aktiivset noort erinevatest Eesti paikadest vanuses 11-17-aastat. 2016. aastal toimus kaks noortepaneeli koolitusseminari – mais Padisel ja novembris Nelijärvel. Seminarides said noored oma teadmisi ja oskusi täiendada, samuti edastada oma mõtteid lastele, noortele ja lapsevanematele mõeldud teavitusmaterjalide koostamiseks.

Üle-euroopaline koostöövõrgustik Insafe

Projekt osaleb üle-euroopalises koostöövõrgustikus Insafe, mis ühendab Euroopa 31 riigi (sh Euroopa Liidu liikmesriigid, Venemaa, Island ja Norra) sarnasel eesmärgil tegutsevaid keskusi. 2016. aastal osaleti kahel temaatilisel

[11] Rohkem infot võistlusmängu kohta leiad internetist aadressil: http://www.targaltinternetis.ee/uudised/page/2/
[12] Noortepaneeli kohta vaata lähemalt internetist aadressil: http://www.targaltinternetis.ee/noortepaneel/

koolitusseminaril ning panustati võrgustiku veebiplatvormi www.betterinternetforkids.eu täiendamisse, kuhu laeti üles 27 projekti raames koostatud teavitus- ja õppematerjal[13].

Vihjeliin

Vihjeliin (www.vihjeliin.ee) on MTÜ Lastekaitse Liit poolt pakutav veebipõhine tasuta teenus, mis võimaldab interneti kasutajal edastada teavet internetis levivast laste seksuaalset väärkohtlemist esitavast materjalist. Vihjeliin on ka rahvusvahelise assotsiatsiooni INHOPE liige, kuhu kuuluvad 51 vihjeliini (hotline) üle maailma. Koostöö eesmärk on panustada laste seksuaalset väärkohtlemist esitava materjali leviku tõkestamisse internetis.

Vihjeliini kaudu saab teabe internetis levivast laste seksuaalset väärkohtlemist esitavast materjalist edastada anonüümselt. Iga teate sisu hinnatakse vastavalt riigisisestele seadustele ning ebaseadusliku materjali korral edastatakse teave vastava riigi vihjeliinile, kus materjal on üles laetud – Eestis üles laetud materjali korral edastatakse teave Politsei- ja Piirivalveametile.

2016. aasta jaanuaris avati Vihjeliini veebilehe uus versioon, mis erineb varasemast versioonist kujunduse ja uuendatud teavitusvormi poolest. Kokku saabus aasta jooksul vihjeliinile 333 teadet, millest 22 sisaldas teavet ebaseaduslikust materjalist, so laste seksuaalset väärkohtlemist esitavast materjalist. Veebilehte külastati aasta jooksul 2030 korral 94 riigi kasutajate poolt. Juunis valmis avalikkusele mõeldud teavitusvideo vihjeliini tööst ja selle eesmärgist[14].

Multidistsiplinaarne laste hindamis- ja osalusvahend lastekaitse talitlustes: koolitusprogrammi moodulid ja „tööriistakast“, rahvusvaheline võrgustik (MAPChiPP)

Rahvusvahelise projektiga MAPChiPP (Multi-disciplinary Assessment and Participation of Children in Child Protection Proceedings: training program with modules and tool box, international network) alustas Lastekaitse Liit 2016. aasta jaanuaris koos 7 erineva organisatsiooniga Saksamaalt, Hollandist, Ungarist, Soomest, Inglismaalt, Rumeeniast ja Portugalist. Programm kestab kuni 2017. aasta lõpuni ja seda rahastab Euroopa Komisjon ning Eesti poolt on kaasrahastajateks Sotsiaalministeerium, Siseministeerium ja Justiitsministeerium.

Projekti eesmärgiks on laste heaks või lastega töötavate praktikute (õigustöötajad, sotsiaal- ja tervishoiutöötajad, politsei) oskuste suurendamine läbi multidistsiplinaarsete koolituste. Selleks koolitatakse projekti raames välja 15 koolitajat erinevatelt erialadelt, kes hakkavad pärast koolituse läbimist oma valdkonna praktikutele koolitusmoodulitesse koondatud teadmisi edasi andma.

2016. aasta jooksul toimusid projekti ettevalmistavad tegevused: kohtumised rahvusvaheliste partneritega ja infovahetus siseriiklike partneritega riigikohtust, ministeeriumitest, advokatuurist, prokuratuurist ja Tervise Arengu Instituudist. Partneritega koostöös valiti välja prioriteetsed teemad Lastekaitse Liidu eestvedamisel koostatava koolitusmooduli jaoks.

2016. aasta lõpuks valmis 12 inglise keelset koolitusmoodulit:

- ✓ Multidistsiplinaarse koolituse raamistik;
- ✓ Multidistsiplinaarse koostöö põhimõtted;
- ✓ Lapse õigused ja lapse huvid;
- ✓ Lapse hooletusse jätmine, emotsionaalne ja vaimne väärkohtlemine;
- ✓ Informatsiooni kogumine;
- ✓ Informatsiooni dokumenteerimine;
- ✓ Informatsiooni analüüsimine ja sekkumiste planeerimine;
- ✓ Lastega suhtlemise põhimõtted;
- ✓ Lapse osalusõigus;
- ✓ Lapsesõbralik menetlemine;

[13] Vaata lähemalt internetist aadressidel: https://www.betterinternetforkids.eu/web/portal/resources/gallery ja https://www.betterinternetforkids.eu/web/portal/resources/videos

[14] Vaata internetist aadressil: http://vihjeliin.targaltinternetis.ee/ ja venekeelsete subtiitritega versiooni aadressil: http://vihjeliin.targaltinternetis.ee/

Valmis projekti koduleht[15] ning online võrgustik koolitajate ja spetsialistide suhtlemiseks. Kodulehte täiendatakse jooksvalt koolitusmooduleid toetavate materjalidega ning antakse ülevaade projekti tegevustest partnerriikides.

2016. aastal välja töötatud koolitusmooduleid piloteeritakse 2017. aasta märtsis, mil toimub praktikute koolitus, mille eesmärgiks on kooskõlastada loodud koolitusmaterjal ka eriala spetsialistidega

Eestis hakkavad projekti raames koolitajaid ette valmistama Nõmme linnaosavalitsuse lastekaitse peaspetsialist Kati Valma ning Tallinna Ülikooli dotsent Kristjan Kask.

Hea nõu lastega peredele

Eestis on jätkuvalt suur vajadus tasuta perekonnaõigusliku nõustamise järele ja seetõttu jätkasime 2016. aastal koos Eesti Advokatuuriga ja Justiitsministeeriumi rahalisel toel projekti "Hea nõu lastega peredele". Projekti raames on alates 2010. aastast nõustatud perekonnaõiguse vallas tasuta üle 1200 abivajaja. Huvi tasuta õigusabi järele näitab ka Lastekaitse Liidu kodulehe statistika, mille kohaselt „Hea nõu lastega peredele" alalehel on külastajate arv viimastel aastatel pidevalt kasvanud, olles 2014. aastal 716 inimest, 2015. aastal 1441 inimest ning 2016. aastal juba 3300 inimest.

Helika Saar, projektijuht:

MTÜ Lastekaitse Liit hindab väga kõrgelt advokatuuri ja projektis osalevate advokaatide panust. Hea meel on selle üle, et abisaanutelt kogutud tagasiside põhjal on tugi väga kõrgel tasemel ning praktiline. Abisaanute tagasiside ettevõtmisele on läbi aegade üks kõrgemaid

Projekt "Hea nõu lastega peredele" keskendub ennekõike majanduslikult kindlustamata lastega peredele tasuta õigusabi osutamisele ning õigusteenuse kättesaadavuse parandamisele ja õigusteadlikkuse suurendamisele tervikuna.

Tasuta perekonnaõigusalased nõustamised toimusid eelneva registreerimise alusel igal kolmapäeval kell 15.00-18.00 Lastekaitse Liidu büroos, Tallinnas. Samuti nõustati Skype'i vahendusel kliente Hiiumaal ja Sillamäel, seda koostöös Hiiumaa Lastekaitse Ühingu ja Sillamäe Lastekaitse Ühinguga. Piirkondlik lähenemine on väga oluline, kuna õigusabi kättesaadavus ääremaadel on keeruline.

Nõustamisel osalenud inimesed andsid tegevusele väga positiivset tagasisidet – nõustamist peeti vajalikuks ja inimestele meeldis, et advokaadid suhtlesid nendega südamlikult ja avatult.

Kokku toimus 2016. aastal 147 nõustamist, neist Skype'i vahendusel Hiiumaale 6 ja Sillamäele 10 nõustamist. Nõustamised toimusid nii eesti kui ka vene keeles ja kõige enam vajasid pered nõu hooldusõiguse, suhtluskorra ning elatise teemadel. Samuti olid arutluse all põlvnemise tuvastamise, vanavanemate õiguste, rahvusvahelise eraõiguse ning varaliste tehingutega seotud küsimused.

Lastekaitsetöötajate pädevuse tõstmine

Lisaks kodanikele tasuta õigusnõustamise pakkumisele, tegutses Lastekaitse Liit 2016. aastal edasi lastekaitsetöötajate pädevuste suurendamise vallas. Selleks jätkas Liit koolitusseminaride sarja „Samal poolel – lapse poolel" korraldamist ja osales lastekaitsetöötajate täienduskoolituse õigusalase õppemooduli väljatöötamisel.

Projekt „Samal poolel – lapse poolel"

Lastekaitse Liit viis 2016. aastal koos Eesti Advokatuuri, Notarite Koja ja Tallinna Ülikooli Ühiskonnateaduste Instituudiga läbi tasuta õigusalaste koolitusseminaride sarja „Samal poolel – lapse poolel" kaks seminari. Seminaride eesmärgiks on tõsta lastekaitsetöötajate pädevust esmatasandi nõustamisel ning vähendada seeläbi vajadust õigusnõustamise järele. Aastatel 2013-2016 toimunud seitsmel tasuta õigusalasel koolitusseminaril on kokku osalenud üle 800 inimese ja Tervise Arengu Instituudi poolt koostatud lastekaitsetöötajate koolitusvajaduse

[15] Vaata internetist aadressil: http://mapchipp.com/.

analüüsis[16] märgitakse, et seminaride sari on süsteemseim ja laiahaardelisem lastekaitsetöötajaid hõlmav täiendõppe võimalus Eestis.

2016. aastal toimunud seminarid olid järjekorras kuues ja seitsmes. Mõlemate seminaride läbiviimisel kasutati multidistsiplinaarset lähenemist ja käsitleti lastekaitsetöötajaid huvitavaid perekonnaõiguslikke küsimusi erinevate osapoolte vaatenurgast. 7. juunil toimunud seminaril oli alateemaks rahvusvahelised hooldusõiguse vaidlused ning huvitava ettekande Soome lastekaitsetööst ja Soome lastekaitsetöötajate kokkupuutest Eestist pärit peredega tegi Espoo linna juhtiv sotsiaaltöötaja Riina Mattila. 8. detsembril toimunud seminarile, mille alateemaks oli lapse õigus olla ära kuulatud, kogunes taaskord rohkem kui 100 lastekaitsetöötaja üle Eesti. Seminaril tutvustati MTÜ Lastekaitse Liit eestvedamisel eesti keelde tõlgitud ÜRO lapse õiguste komitee üldkommentaari nr 12 – lapse õigus olla ära kuulatud[17], mis avab selle õiguse tähenduse. Seminaril oli osalejate hulgas populaarne ning sai laia meediakajastuse.

Lastekaitsetöötajate täienduskoolituse õiguslike aluste ja lapse õiguste koolitusmoodul

Projekti „Samal poolel – lapse poolel“ seminaride käigus saadud tagasisidest tulenevalt tegi Lastekaitse Liit 2014. aastal Sotsiaalministeeriumile ettepaneku käivitada lastekaitsetöötajate riiklik täienduskoolitus. 2016. aastal jõustunud lastekaitseseadusega nähtigi ette, et Tervise Arengu Instituut töötab välja ja hakkab lastekaitsetöötajatele pakkuma erinevatest õppemoodulitest koosnevat täienduskoolitust. Lastekaitse Liit koos Õiguskantsleri kantseleiga osales täienduskoolituse õiguslike aluste ja lapse õiguste koolitusmooduli väljatöötamisel ning esimesed sellekohased koolitused toimusid 2016. aasta II poolaastal Tallinnas ja Tartus.

Programm „Kiusamisest vaba lasteaed ja kool“

Programm „Kiusamisest vaba lasteaed ja kool“ ennetab laste väärtushinnangute kujundamise kaudu nende riskikäitumist ja suurendab vaimset ja füüsilist turvalisust õpi- ja kasvukeskkonnas, on suunatud lastele ja spetsialistidele lasteaias ja põhikooli I astmes ning lapsevanematele ja kogukonnale. Programm järgib Taanis The Mary Foundation ja Save the Children Denmark koostöös loodud metoodikat „Fri for mobberi“[18]. Metoodika sümboliks olev lillat tooni mängukaru nimega Sõber Karu on saanud suurele osale lasteaialastest ning paljudele lastele koolides heaks kaaslaseks, kelle toel õpitakse ja harjutatakse sallivust, hoolivust, austust ja julgust.

2016. a lõpuks on „Kiusamisest vabaks!“ metoodika rakendamise õiguse saanud 123 kooli ja 456 lasteaeda üle Eesti ning üks Soomes asuv lasteaed Eestist pärit lastele.

Perioodil 2014-2016 oli programm "Kiusamisest vaba lasteaed ja kool" rahastatud Euroopa Majanduspiirkonna finantsmehhanismi programmist "Riskilapsed ja -noored", mida viisid üheskoos ellu Haridus- ja Teadusministeerium, Justiitsministeerium ja Sotsiaalministeerium, rakendusüksuseks Eesti Noorsootöö Keskus ning partneriks Norra Kohalike Omavalitsuste ja Regionaalsete Omavalitsuste Liit.

Riikliku tehnoloogiakonkursi „Eesti parim mobiilirakendus“ žürii:

Sõber Karu mobiilirakendus lähtub väga olulisest teemast paljude laste ja lastevanemate jaoks. Disain on mänguline ja lapsesõbralik ning kasutajaliides väga selge ja arusaadav. Väga tänuväärne on ühildada lapsega koosveetmise aeg ning näiteks sotsiaalsete oskuste arendamine äpi kujul.

[16] Lastekaitsetöötajate koolitusvajaduse analüüs. Ajakiri Sotsiaaltöö 3/2015. Leitav internetist aadressil: http://www.tai.ee/images/Artiklid/S_3-15_LK-tootajate_koolitusvajaduse_analyys_Rumvolt.pdf.

[17] Üldkommentaari eesti keelne versioon on leitav internetist aadressil: http://www.lastekaitseliit.ee/wp-content/uploads/2016/05/ÜRO-Lapse-Õiguste-Komitee-Üldkommentaar-nr-12-Lapse-õigus-olla-ära-kuulatud-eesti-keeles.pdf

[18] Inglise keeles Free of Bullying ja eesti keeles „Kiusamisest vabaks!“

„Kiusamisest vabaks!“ metoodika koolitused

2016. aastal jätkusid juba seitsmendat aastat toimuvad „Kiusamisest vabaks!“ metoodika põhi- ja jätkukoolitused õpetajatele ja haridusasutuste juhtkondade liikmetel üle Eesti. Põhikoolitusi lasteaedade ja koolide meeskondadele toimus 17 ja neis osales kokku 674 õpetajat. Jätkukoolitusi toimus 10 ja neis osales kokku 253 õpetajat.

Et „Kiusamisest vabaks!“ põhimõtted juurduksid ja laieneksid programmiga liitunud asutuses, on vajalik kogu lasteaia- ja koolipere ühine teadlik ja süsteemne töö. 2016. a jätkus programmi pilootkoolide nõustamine ja koostöös Tartu Ülikooli eetikakeskusega toimus kogu kooliperele suunatud väärtuskasvatuse koolitused programmiga liitunud koolidele. Koolitajate meeskonna säilitamiseks ja motiveerimiseks, koolitusvõtete treenimiseks ning võrgustikus toimunud arengute jagamiseks toimus ka koolitajatele suunatud koolitus. Koolitusformaadi hoidmiseks ning arenduste kohandamiseks jätkus tihe suhtlus partneritega Taanist. Koostöö raames osaleti ka Kopenhaagenis toimunud „Free of Bullying“ kompetentsikeskuse seminaril.

Metoodikakeskuste ja piirkondlike kontaktisikute tegevused

Maakondade (ja suuremate linnade) kontaktisikute ja metoodikakeskusteks olevate lasteaedade ja koolide (kokku 49) koostöös toimusid 8 piirkondlikku teabe-ja koolituspäeva üle Eesti, milles osalesid kokku 319 spetsialisti. Koolituspäevadel jagasid lasteaedades ja koolides töötavad spetsialistid oma parimaid praktikaid ning mõistsid „Kiusamisest vabaks!“ metoodika rolli turvalise sillana laste liikumisel lasteaiakeskkonnast kooli. Samuti toimusid programmi arengute ja tulevikuplaanide tutvustamiseks koolitusseminarid maakondlikele kontaktisikutele ja metoodikakeskuste kontaktisikutele koolitusseminarid. Kokku osales nendel seminaridel 49 spetsialisti.

Metoodika põhiväärtused:

Sallivus – näha ja aktsepteerida ümbritsevat mitmekesisust ning kohelda üksteist võrdsena

Austus – suhtuda jaatavalt ja hoolivalt igasse lapsesse, olla kõigile hea kaaslane, võtta omaks mitmekesisus ja tunnustada teiste laste erinevusi ja asutada igaühe kombeid

Hoolivus – näidata üles huvi, osavõtlikkust, muret ja abivalmidust kõigi kaaslaste vastu

Julgus – jääda endale kindlaks ja seada oma piirid. Välja astuda, nähes lapsi teiste piire rikkumas. Olla valmis tegutsema ebaõigluse vastu.

Metoodilised vahendid

Põhikoolituse läbinud lasteaiameeskonnad ja koolis töötavad õpetajad said endaga oma rühma ja klassi kaasa viimiseks metoodilise (materjalide) kohvri ning metoodika sümboliks olevad mängukarud. Kohvrid sisaldavad käsiraamatuid õpetajale, arutelukaarte, plakateid ja teisi käepäraseid vahendeid tööks laste, lapsevanemate ja kolleegidega. Õpetajate töö hõlbustamiseks ja programmi atraktiivsena hoidmiseks tegeleb programmimeeskond pidevalt metoodiliste vahendite arendusega ja uudsete materjalide väljatöötamisega. 2016. a lisandusid:

- veebilehele www.kiusamisestvabaks.ee spetsialisti alajaotusesse „Kiusamisest vabaks!“ metoodikat tutvustav video koolidele; lapse alajaotusesse Sõber Karu mäng;
- lapsevanemate sihtgrupile mobiilirakendus Sõber Karu.
- metoodika sümboli Sõber Karu maskott liitunud lasteaedades ja koolides ürituste ilmestamiseks ja metoodika populariseerimiseks avalikel üritustel (lastekaitsepäev, Koolirahu tseremoonia, Talendid Rajale etapid jms);
- metoodiline õppemäng Sõber Karu lisamiseks koolide metoodilistesse kohvritesse;
- kirjastuse Maurus poolt koostatud inimeseõpetuse tööraamat 2. klassile tugines mh „Kiusamisest vabaks!“ metoodikale, üks tööraamatu autoritest metoodika koolitaja Evelin Sulajoja.

Uuringutegevus

2016. aastal viidi lõpule kaks aastat kestnud „Kiusamisest vabaks!“ metoodika tulemusuuring[19]. Uuringutulemuste alusel avaldati artikkel teadusajakirjas Early Child Development and Care[20]. Uuringutegevusest järeldus kokkuvõtvalt peamisena:

[19] Uuringuraport leitav http://kiusamisestvabaks.ee/content/editor/files/raport.pdf

[20] Piht, S; Talts, L; Nigulas, S. Shaping Estonian primary school pupils' values by using bullying prevention methods. Early Child Development and Care. Volume 186, 2016 – Issue 12, Published online: 08.03.2016. London: Routledge Taylor & Francis Group. Internetist leitav aadressil: http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/03004430.2015.1137561.

- kiusamise probleem on „Kiusamisest vabaks!“ metoodika järjepideva rakendamise järel kahanenud ja seda nii õpetajate, lapsevanemate kui laste vaatenurgast. Eriti avaldub see verbaalse kiusamise ja kaaslaste ignoreerimise vähenemises;
- Sõber Karu on tõestanud end kui hästitoimiv metoodiline vahend. Nii lasteaia- kui koolilapsed kiinduvad pehmesse karusse ja väärtuspõhine mõtteviis kinnistub sõbraliku vahendaja kaudu ka käitumises.
- õpetajatel on võimalused ja oskused siduda „Kiusamisest vabaks!“ metoodilised vahendid ja võtted igapäevategevuste ning riikliku õppekavaga;
- lasteaiarühmades ja kooliklassides, kus õpetajad rakendavad “Kiusamisest vabaks!” metoodika elemente igapäevaselt, kasutavad lapsed aktiivsemalt tundeid ja suhtlemist kirjeldavat sõnavara. Laiem verbaalne repertuaar annab omakorda võimaluse probleemolukordi ennetada ja neisse tasakaalukalt sekkuda.
- klassides, kus õpetaja rakendab metoodikat järjepidevalt, lõimides seda loovalt ka ainetundidesse, valitseb sõbralikum ja ühtehoidvam õhkkond.

Koostöö ja kommunikatsioon

Koostöös erinevate partneritega said 2016. aastal teoks mitmed ettevõtmised milles kajastati ka metoodikat „Kiusamisest vabaks!“

- Tallinna Ülikooli Haridusteaduste Instituudis jätkus „Kiusamisest vabaks!“ metoodikat tutvustav õppeaine „Sotsiaalsed suhted ja meeskonnatöö lasteasutuses“ ja ülikooli Haridusinnovatsioonikeskus piloteeris täiendkoolitusmoodulit „Kiusamisest vabaks!“ põhimõtete tõhusamaks rakendamiseks;
- 14. aprillil toimus programmi rahvusvaheline konverents „Kiusamisvaba elutee algab meist“[21];
- Arvamusfestivalil oli avatud aktiivse osalusega teema „Kellest algab kiusamisvaba elutee“;
- Hobikardisarja „Talendid rajale“ 14 etapi raames toimusid “Kiusamisest vabaks!” metoodikaga seotud töötoad lastele ja vanematele teavitustöö metoodika väärtuste järgimise olulisusest ka võistlussituatsioonis.

Koolirahu

2015/2016 õppeaastal oli Koolirahu[22] linnaks Türi, kandes sõnumit „Üheskasvamine“. Koolirahu lepingu allkirjastasid 1. septembril 2015 toimunud aktusel haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi, MTÜ T.O.R.E tegevjuht Kristel Päll, MTÜ Lastekaitse Liidu president Loone Ots, Eesti Õpilasesinduste Liidu juhataja Aron-Antti Vaino, Türi vallavanem Pipi-Liis Siemann ja kõik Türi vallas tegutsevate koolide juhid.

KOOLIRAHU LEPING

Märkame, kuulame ja tunnustame üksteist
oleme sallivad, hoiame kokku ja aitame üksteist

Hoidume vägivallast ja meelemürkidest –
kool peab olema turvaline ja mõnus paik!

Teeme koostööd ja osaleme aktiivselt koolielus
Armastame õppimist ja õpetamist!

Koolirahu lepingu sõlmisid ka kõigi Türi valla koolide õpilased ja õpetajad järgmistel päevadel. Koolirahu edendamiseks viidi Türil läbi nii foto- kui ka õpilasfirmade konkursse, koostööprojekte, filmifestivale jm.

Ajakiri „Märka last“

Lastekaitse Liidu ajakiri „Märka last“ sai loodud tutvustamaks lapse õiguste edendamise alast tegevust ning andmaks häid näpunäiteid lapsevanematele. Ajakiri ilmus esimest korda 2009. aastal ja kuni jaanaurini 2014 ilmus ajakiri paberkandjal. Pärast seda on ajakiri kättesaadav elektroonilisel kujul (välja arvatud mõned erinumbrid) internetist aadressil: http://ajakiri.lastekaitseliit.ee/.

Ajakiri sisaldab artikleid Lastekaitse Liidu peamistest tegevustest ja suundadest ning Liidu partnerite artikleid. Artiklite kaudu jagatakse informatsiooni, nõuandeid ja näpunäiteid erinevatele sihtgruppidele, kelledeks on muuhulgas lastega tegelevad ametnikud ja töötajad, lapsevanemad ja teemast huvitatud isikud.

[21] Otseülekanne veebis on püsivalt järelvaadatav aadressil: http://kiusamisestvabaks.ee/konverents-kiusamisvaba-elutee-algab-meist
[22] Vaata lähemalt internetist aadressil: http://koolirahu.lastekaitseliit.ee/koolirahu-20152016/.

2016. aastal ilmus ajakiri „Märka last“ 12 korda ehk igakuiselt kogu aasta vältel. Veebiajakirjana ilmus 11 numbrit ajakirja. Aprillinumber ilmus paberkandjal. Kuigi igas ajakirjas on üks keskne teema ja selle ümber koonduvad igakuiselt kajastatavad valdkonnad, ilmus 2016. aastal ka viis erinumbrit, pühendatuna ühele kindlale valdkonnale.

„Märka last“ erinumbrid 2016. aastal

- ✓ Veebruar – Targalt internetis erinumber
- ✓ Aprill – Kiusamisest vaba lasteaed ja kool erinumber (paberväljaanne)
- ✓ August – Arvamusfestivali erinumber
- ✓ September – Kiusamisest vaba lasteaed ja kool erinumber
- ✓ November – lapse õiguste kuu erinumber

Ajakirja maht sõltub käsitletud temaatikast ning ulatus 2016. aastal 34 leheküljest 58 leheküljeni. Paberajakirjana ilmunud programmi „Kiusamisest vaba lasteaed ja kool“ erinumber ilmus tiraažiga 1000 eksemplari.

Ajakiri levib veebis otsepostitusena tellijatele, kelleks on seisuga 31. detsember 2016 aastal 1942 selleks soovi avaldanud e-posti aadressi. Umbes pooled e-postiaadressidest esindavad erinevaid organisatsioone. Ajakirja adressaatide hulgas on ka „Kiusamisest vaba lasteaed ja kool“ programmiga liitunud 456 lasteaeda ja 123 kooli. Ajakiri jõuab ka meediaväljannete esindajateni, kes jaotavad seda meie loal ka oma online portaalides, sagedasemad materjalide jaotajad olid Delfi ja Postimees.

Ajakirja loeti selle veebilehel http://ajakiri.lastekaitseliit.ee/ 21 007 korda 17 562 unikaalse kasutaja poolt. Kokku loeti ajakirja erinevaid lehti 30 477 korda. Ajakirja peamine lugejaskond asub Eestis (13 328 unikaalset kasutajat). 3792 lugejat külastas ajakirja kodulehekülge Venemaalt, mille põhjenduseks võib olla nõutavaimate artiklite ehk juriidiliste nõuannete tõlkimine vene keelde. 1523 unikaalset külastust toimus Soomest, kuid näiteks 196 külastust ka Kasahstanist ja 190 Kõrgõzstanist. Kokku oli ajakirjal lugejaid 81 erinevast riigist üle maailma, kusjuures ülevaatekaardil eristuvad korduvalt teatud linnad, kust lugemine toimus.

Lugejaskonna struktuur viitab antud valdkonna artiklite vajadusele ülemaailmse eestlaskonna seas.

2016. aasta populaarseimad artiklid olid: tõlkeartikkel vene keelde: „Kes on isa juristi vaatenurgast“; „Laps ja pere vajavad Soomes abi. Mida teha, kuhu pöörduda?“; „Kui vanem ei maksa elatist“ ja selle tõlkeartikkel vene keelde.

Lapse õiguste kuu

Traditsiooniliselt tähistab Lastekaitse Liit novembrit kui lapse õiguste kuud[23]. Kogu maailmas tähistatakse 20. novembril rahvusvahelist lapse õiguste päeva. Eesti ühines ÜRO lapse õiguste konventsiooniga 20. novembril 1991. aastal. Aastal 2016 keskendusid Lastekaitse Liidu lapse õiguste kuu tegevused ÜRO lapse õiguste konventsiooni ratifitseerimise 25 aastapäevale ja lapse õigusele olla ärakuulatud. Novembrikuu jooksul toimus mitmeid temaatilisi üritusi, sh teadlikkuse tõstmise üritusi.

Jätkates traditsiooni, avalikustas Lastekaitse Liit novembris ÜRO Lapse õiguste komitee üldkommentaari nr 12 - lapse õigus olla ära kuulatud eestikeelse tõlke[24], mis avab selle õiguse tähenduse. Eesti- ja venekeelne versioon on kättesaadavad kodulehelt[25]. Veebikirjas „Märka Last“ ilmus 2. novembril erinumber ning temaatilisi materjale koondati lapse õiguste kuu alalehel. Samuti avaldati ajakirja Sotsiaaltöö lapse õiguste erinumbris Helika Saare ja Kiira Gornischeffi artikkel[26], mis andis ülevaate kodanikuühenduste rollist konventsiooni rakendamisel, konventsiooni täiendava aruande koostamisest ja selle sisust. Samas erinumbris avaldati Helika Saare ja Helen Karu sulest ilmunud kokkuvõte Lastekaitse Liidu kordusuuringust „Lapse osalemine pereelus“.

Koomiksikonkurss „Võrdsete võimaluste Eest(i)“[27]

Lapse õiguste kuu raames viidi läbi koomiksikonkurss „Võrdsete võimaluste Eest(i)“. Konkursiga sooviti koguda noorte mõtteid, ideid ja arvamusi sellest, kuivõrd võrdsed on noorte võimalused üle Eesti. Koomiksikonkurss oli

[23] Vaata lähemalt internetist aadressil: http://konventsioon25.lastekaitseliit.ee/node/50.
[24] Üldkommentaar on leitav internetist aadressil: http://www.lastekaitseliit.ee/wp-content/uploads/2016/05/ÜRO-Lapse-Õiguste-Komitee-Üldkommentaar-nr-12-Lapse-õigus-olla-ära-kuulatud-eesti-keeles.pdf
[25] Vaata internetist aadressil: http://www.lastekaitseliit.ee/kasulikke-materjale/
[26] Saar, H., Gornischeff, K. Lapse õigused. ÜRO lapse õiguste konventsiooni täiendavast aruandest. Sotsiaaltöö 4/2016. Leitav internetist aadressil: http://www.tai.ee/images/2016_4_31kuni37.pdf.
[27] Vaata lähemalt peatükist „Aasta tegijad 2016“ lk 6

suunatud 14–18-aastastele noortele. Parimad koomiksid toodi välja ka MTÜ Lastekaitse Liit veebiajakirjas "Märka Last"[28] ja konkursiauhinnaks oli reis Brüsselisse.

Aastakonverents „Kuidas elad, Eestimaa laps? Eile, täna, homme"

22. novembril toimus Tallinna Lauluväljaku klaassaalis Lastekaitse Liidu aastakonverents "Kuidas elad, Eestimaa laps? Eile, täna, homme", millega tähistati 25 aasta möödumist Eesti ühinemisest ÜRO lapse õiguste konventsiooniga. Konventsiooni neljale põhiprintsiibile keskendudes analüüsiti konverentsil, mil viisil on lapse õiguste konventsioon Eestis rakendatud, millised on olnud edasiminekud ning mis vajab toetamist ja arendamist.

Aastakonverentsi paneeldiskussioonist osavõtjad

Konverentsi avas Eesti Vabariigi presidendi pr Kersti Kaljulaidi kirjalik tervitus, millele järgnes Noortekogu avakõne. Avakõnega anti tol päeval viimast päeva ametis olnud sotsiaalkaitseministrile Margus Tsahknale üle Eurochild'i 2016. aasta konverentsil laste ja noorte poolt koostatud deklaratsioon „Tegijad kõnelgu; kõnelejad tegutsegu!"[29]. Konverentsil tegid ettekanded Lastekaitse Liidu president Loone Ots, õiguskantsler Ülle Madise, Tartu Ülikooli dotsent Dagmar Kutsar ning Mia Marta Ruus Liidu Noortekogust. Konverentsi peaesinejaks oli dr Maria Herczog, endine pikaajaline Eurochild'i president ja ÜRO lapse õiguste komitee liige.

Konverentsil toimus kolm paneeldiskussiooni, milles lisaks ekspertidele osalesid ka Noortekogu liikmed. Lisaks tutvustati Lastekaitse Liit eestvedamisel koostatud lapse õiguste ajatelge, mis toob välja 25 aasta jooksul vastu võetud lapse õigusi puudutavaid seadusi.

Just Filmi lapse õiguste programm

Just Film on PÖFF-i laste- ja noortefilmide alafestival, mis koosneb lastefilmide ja noortefilmide võistlusprogrammist ning eriprogrammidest. Just Film toimub igal aastal novembrikuus ja selle üheks alaprogrammiks on lapse õiguste programm. Programmi eesmärgiks on panna vaatajaskonda mõtlema selle üle, kas teame, millised on laste jaoks olulised küsimused nende igapäevaelus ning mida nad endalt ja teistelt kiivalt, kuid sageli varjatult ootavad. Igal aastal valitakse programmi just Eesti ühiskonna jaoks aktuaalsetele teemadel jutustavad filmid.

[28] Artikkel on leitav internetist aadressil: http://ajakiri.lastekaitseliit.ee/2016/12/06/lastekaitse-liidu-koomiksikonkursi-parimad-tood/.
[29] Eestikeelne deklaratsioon on leitav internetist aadressil: http://www.lastekaitseliit.ee/wp-content/uploads/2015/09/OK-Eurochild-deklaratsioon.pdf

2016. aastal näidati Just Filmi raames juba kuuendat korda ka lapse õiguste programmi, mille koostasid traditsiooniliselt Justiitsministeerium, Lastekaitse Liit, lasteombudsman, Just Film ning esmakordselt ka Sotsiaalministeerium Norra toetusprogrammi „Rahvatervis" raames.

2016. valiti lapse õiguste programmi[30] 10 filmi, mis kõnelesid taas väga erinevatel, kuid olulistel teemadel (asendushooldus, kinnised lasteasutused, erivajadustega vanem, USA seksuaalkurjategijate karistamise süsteemi kitsaskohad jt teemad). Programmi avafilmiks oli „Neli kuningat", mis räägib nelja noore jõuluaegsest psühhiaatriakliinikus viibimise kogemusest. Lisaks linastus ka USA dokumentaalfilm eluaegset vanglakaristust kandvatest noormeestest („Nad kutsuvad meid koletisteks") jpt.

Pooltele filmiseanssidele järgnesid ka temaatilised arutelud valdkonna spetsialistidega. Lastekaitse Liit korraldas kokku 2 arutelu, filmi „Võrdsed" paremaks mõtestamiseks. Programmi põhjal koostasid meeskonnaliikmed ühise artikli, mida avaldati ajalehes Postimees.

Rahvusvaheline koostöö

Rahvusvaheline koostöö on alati olnud Lastekaitse Liidu üheks oluliseks suunaks. Rahvusvahelise suhtluse kaudu on Liit toonud Eestisse mitmeid olulisi praktikaid ja jaganud teistele ka oma häid kogemusi ja edusamme. Hea rahvusvaheline koostöö loob võimalused laiapinnaliste projektide ja ettevõtmiste teostamiseks.

2016. aasta alguses esitleti Genfis ÜRO lapse õiguste komitees MTÜ Lastekaitse Liit eestvedamisel konventsiooni täiendavat aruannet. Oma tähelepanekuid esitasid samal istungil ka õiguskantsleri esindajad ning koos vastati Komitee liikmete küsimustele.

Traditsiooniliselt on Lastekaiste Liidul olnud aastatepikkune tihe koostöö Soome Lastekaitse Keskliidu ja Mannerheimi Lastekaitse Liiduga.

Aktiivselt jätkati tööd Euroopa suurimas lapse õiguste huvikaitse võrgustikus Eurochild – asutajaliikmena tõstatas Lastekaitse Liit üles mitmeid olulisi teemasid ning andis sisendit Euroopa Semestri monitooringusse[31]. 5.-7.07. toimus Brüsselis Eurochild'i konverents "Children's Rights Matter: Why Europe Needs to Invest in Children", mida aitasid ette valmistada ning läbi viia MTÜ Lastekaitse Liit Noortekogu liikmed[32].

2016. aastal ilmus CRIN (Child Rights International Network)_võrgustiku poolt raport "Global report on access to justice for children"[33], millele andis sisendit ka Lastekaitse Liit. Aprillis Bulgaaria pealinnas Sofias toimunud Euroopa Nõukogu konverentsil „Reaching the heights for the rights of the child" anti koostöös Sotsiaalministeeriumiga ülevaade lapse osaluse hindamisvahendi piloteerimise protsessist Eestis. Aktiivselt osales konverentsi läbiviimisel raportöörina ka Lastekaitse Liidu Noortekogu noor. Noore kogemusest võib lugeda ajakirja Märka last ilmunud artiklist[34].

Eesti oli 2016. aasta maist kuni novembrini Euroopa Nõukogu eesistuja riik. Kuna muuhulgas oli eesistumise prioriteediks lapse õigused, siis toimus 4. novembril Tallinnas kõrgetasemeline rahvusvaheline konverents „Conference on the Children´s Rights in the Migration Crisis and in the Digital Environment", mille korraldusse panustas ka Lastekaitse Liit.

19-21. aprill 2016 toimus Tallinnas lapse õiguste eest seisvate koalitsioonide rahvusvaheline foorum[35], mille üheks peakorraldajaks oli Lastekaitse Liit. Kogu foorumi läbiv eesmärk oli luua üle-euroopaline organisatsioonide ühinenud

[30] Programmi ja filmide tutvustuse leiad internetist aadressil: http://konventsioon25.lastekaitseliit.ee/node/52.
[31] 2016 European Semester Report, vt internetist aadressil: http://www.eurochild.org/policy/library-details/article/is-europe-doing-enough-to-invest-in-children-1/?tx_news_pi1%5Bcontroller%5D=News&tx_news_pi1%5Baction%5D=detail&cHash=c83a6c76642b719faa2833184c45d49d.
[32] Vaata lähemalt Noortekogu peatükist lk
[33] Tutvu raportiga siin: https://www.crin.org/en/library/publications/rights-remedies-and-representation-global-report-access-justice-children.
[34] Gornischeff, K., Kuusk, K. Euroopa teeb lapse õiguste paremaks tagamiseks koostööd. Märka last, 2016, mai. http://ajakiri.lastekaitseliit.ee/2016/05/26/marka-last-mai-2016/.
[35] Foorumi kohta leiad infot internetist aadressil: http://huvikaitse.ee/forum/.

hääl ja koordineeritud fookus nii laste huvikaitseliste teemade monitooringul kui võrgustikutöös. Foorumist võttis osa pea 80 valdkonna spetsialisti erinevatest Euroopa riikidest.

Heategevuskampaania „Liblikaefekt“

Valio Eesti AS koostöös Lastekaitse Liiduga algatas 2016. aasta juunist „Liblikaefekti“ heategevuskampaania[36]. Kampaania jooksul annetab Valio Eesti AS iga 150-grammise Alma liblikaga kohupiimakreemi müügitulust ühe sendi heategevuseks. Kogutud annetused aitab vähekindlustatud lastele jagada MTÜ Lastekaitse Liit. Kampaania põhieesmärgiks on vähekindlustatud lastele juhendatud sporditegevuste toetamine aastase osalustasu maksmise kaudu.

2016. aasta jooksul kandideeris 2017. aasta sporditoetusele 268 last ning sporditoetusi sooviti saada summas 72 574 eurot. Lastekaitse Liidule laekunud taotluste ladviku moodustasid spordialad nagu jalgpall, tantsimine ja ujumine. Palju stipendiumitaotlusi laekus ka idamaiste võitluskunstide (19%) nagu karate, judo, taekwondo ja aikido harrastajatelt. Sporditoetuste välja jagamiseks oli kogunenud 9 034,99 eurot ning selle summa eest saavad 2017. aastal sporditegevuses osaleda 43 vähekindlustatud last.

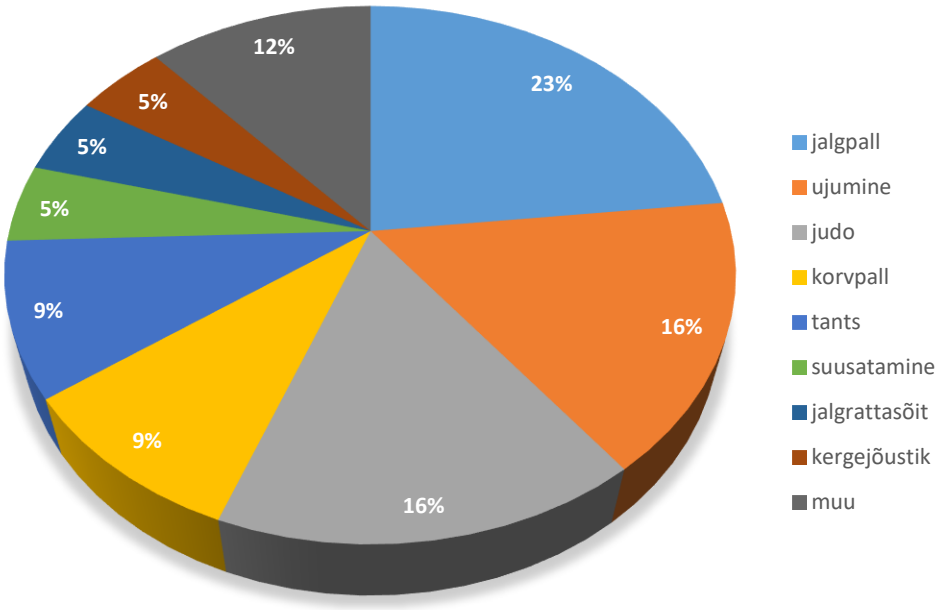

Lastekaitse Liidu Fond

Sihtasutuse Eesti Rahvuskultuuri Fondi allfondina tegutsev Lastekaitse Liidu Fond asutati 2002. aastal eesmärgiga toetada põhi- või keskharidust omandavaid andekaid õpilasi ning laiendada nende võimalusi edasiarenemiseks. Aastatel 2003-2016 on eraldatud 28 stipendiumi summas 7 852 eurot ja 60 senti.

Lastekaitse Liidu stipendiumile lisas 2016. aastal omapoolse panuse ka transpordiettevõte Ace Logistics Estonia, mis andis võimaluse toetada stipendiumiga varasemast enam lapsi. 2016. aastal anti välja 8 stipendiumi summas 2 843,50 eurot.

[36] Vaata lähemalt internetist aadressil: http://www.valio.ee/ettevottest/valio-toetab/liblikaefekt.

Lastekaitse Liidu Lastelaagrite OÜ tegevused 2016

me väärtustame sisukat aega, sest elamus pakub elus ja töös vaheldust ning uut õpikogemust

Lastekaitse Liidu Lastelaagrite OÜ on MTÜ Lastekaitse Liit tütarettevõte ja Liidul on seal 100%-line osalus

Lastekaitse Liidu Lastelaagrite OÜ missiooniks on tegutseda selleks, et lapsed ja noored saaksid erinevate valikute kaudu sisukalt aega veeta, õppida ja kogemusi saada. Lastekaitse Liidu Lastelaagrite OÜ põhitegevusaladeks on lastelaagrite ja noortevahetuste korraldamine. Osaühingu tööd juhib Alar Tamm, Pivarootsi laagrite juhatajaks on Katrin Kadakas ja Remniku lastelaagrit juhtis 2016. aastal Kalle Sammal.

Osaühingu tegevuste ankruteks on erineva sisuga noortelaagrid, kus 2016. aastal osales kokku 1954 last vanuses 8-15-aastat. Nendest lastest 812 last suunati laagrisse omavalitsuse lastekaitsevõrgustiku, asenduskodude jt lastega tegelevate asutuste kaudu.

Laagritegevused 2016. aastal

Lastekaitse Liidu Lastelaagrite OÜ viis 2016. aastal läbi mitmeid laagritegevusi:

- Laagriprogramm „Huvitav suvi 2016“ viidi ellu koostöös 47 omavalitsusega, Haridus- ja Teadusministeeriumiga, Tallinna Spordi- ja Noorsooameti ja Eesti Noorsootöö Keskusega;
- Tallinn Reval Rotary Klubile pakuti laagriprogrammi „Päikeselaager“ korraldamiseks Remniku baasi ning vahendati programmi kohta infot Tallinna, Sillamäe ja Kohtla-Järve linnavalitsustele;
- Laagriprogramm „Kadunud nõiaraamat“ viidi ellu koostöös MTÜ Mart Tartlani Kultuuri ja Hariduse Edendamise Bürooga ning Matkasport AS-ga;
- Projekt „Huvitav suvi 2016“ viidi ellu Integratsiooni ja Migratsiooni SA Meie Inimesed toetusel ning projekti eesmärgiks oli eesti keele ja kultuuri tutvustamine;
- Laagriprogramm „Tere, inglise keel“ toimus koostöö Go Adventure OÜ-ga;

- Laagriprogrammid „Päike, õhk ja meri, need me sõbrad kolmekesi!“ olid osa koondprojektist „Noorte tervistav ja arendav puhkus 2016“;
- „Loovuslaager, VASS“ toimus koostöös Eesti Lastekirjanduse Keskusega;
- Ida-Virumaa noortele korraldati esmaste töökogemuste saamiseks töömalevaid läbi „Töösuve programmi“, mida toetas ning initsieeris Haridus- ja Teadusministeerium ning Eesti Noorsootöö Keskus Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondist;
- Koostöös Ida-Virumaa Rajaleidja keskusega pakuti laagriprogrammides osalevatele noortele karjäärinõustamist;

Investeeringu- ja arendustegevused Remniku ja Pivarootsi laagrites

Lastekaitse Liidu Lastelaagrite OÜ arendas ka 2016. aastal Remniku ja Pivarootsi baase. Kaasajastasime laagrikeskkonda ja muutsime laagreid lapsesõbralikumaks. Laagriteenuse pakkumisel on äärmiselt oluline, et ka liikumispuudega lapsed saaksid osaleda laagriprogrammides ja sellest lähtuvalt ehitati ümber siseruume ja loodi ligipääsuvõimalused välitegevustele. Üheks suuremahulisemaks tööks selle juures oli Remniku lastelaagri klubi-söökla osaline rekonstrueerimine, tagamaks liikumsipuudega lastele laagriprogrammides osalemise võrdselt teiste lastega. Samuti renoveeriti saun ja teostati kapitaalehitustööd IV majutusmajas.

Toetajad ja partnerid 2016

- ✓ Saint-Gobain Ehitustoodete AS
- ✓ Tallinn Reval Rotary Klubi
- ✓ McDonald’s Eesti
- ✓ Intsu talu
- ✓ Grüne Fee Eesti AS
- ✓ Peter Ingman

Lastekaitse Liit organisatsioonina

Lastekaitse Liit on traditsioonidega mittetulundusühing

MTÜ Lastekaitse Liit taasloodi 2. oktoobril 1998 ning on 28. aprillil 1919 asutatud Eesti Lastekaitse Ühingu õigusjärglane.

Põhikirjalised tegevused

Lastekaitse Liit on kodanikualgatusel põhinev ning avalikes ja heategevuslikes huvides tegutsev mittetulunduslik organisatsioon. Liidu tegevuse eesmärkideks on lapse õiguste kaitsmine, lastekaitsealase tegevuse arendamine, osalemine noorsoo- ja perepoliitika väljatöötamises ja rakendamises ning Liidu liikmete ühiste huvide eest seismine.

Missioon

Aidata kaasa lapse õiguste tagamisele ja lapsesõbraliku ühiskonna kujunemisele

Visioon

Ühiskonnas lapse õigusi mõjukalt edendav organisatsioon, mis algatab ja viib ellu lastekaitsealaseid tegevusi ning toetab igakülgselt oma liikmeid

Oma eesmärkide saavutamiseks tegutseb Lastekaitse Liit aktiivselt järgmistes põhisuundades:

- töötab välja ja viib ellu lastekaitsealaseid projekte ning programme, kogub materiaalset abi ja suunab seda abivajajatele;
- teeb koostööd riigi- ja omavalitsusorganite, teiste avalik- ja eraõiguslike juriidiliste isikutega, võtab osa koos nendega koostatud ühisprojektidest ja -programmidest;
- tellib lastekaitsealaseid uurimistöid;
- korraldab lastekaitsealast teavitust ja koolitust;
- korraldab üritusi;
- teeb ettepanekuid lastekaitsealaste õigusaktide vastuvõtmiseks, muutmiseks ja täiendamiseks;
- kirjastab lastekaitsealaseid trükiseid ja avaldab teavet oma tegevusest;
- arendab majandustegevust oma eesmärkide saavutamiseks;
- asutab iseseisvalt või koos teiste isikutega sihtasutusi;
- osaleb rahvusvaheliste lastekaitse ühenduste töös;
- abistab Liidu liikmeid lastekaitsealases tegevuses, omavahelise koostöö korraldamises ja koordineerimises;
- maksab stipendiume;
- toetab Noortekogu kaudu laste osalust;
- täidab muid ülesandeid lähtudes tegevuse eesmärgist.

Lastekaitse Liidu põhitegevused on suunatud kolmele tasandile:

Organisatsioon

Liikmete võimestamine eestkoste ja praktilise tegevuse teostamiseks kohalikul tasandil, kohalikest vajadustest lähtuvalt ja koostöös kohaliku omavalitsusega

Valdkond

1. Jälgib lapse õiguste kaitse ja heaolu tagamise valdkonnas toimuvat
2. Juhib tähelepanu lapse õiguste rikkumistele ja teeb ettepanekuid olukorra parandamiseks
3. Pakub välja ja viib ellu uusi algatusi laste ja perede toetamiseks

Ühiskond

Lapse õigustest teavitamine ja ühiskonnas väärtushinnangute ja hoiakute kujundamine lapse õiguste paremaks tagamiseks

Lastekaitse Liidu liikmed

MTÜ Lastekaitse Liidu liikmeskonda kuulub 34 juriidilist isikut (lastekaitse ühingut, seltsi või klubi), kelle põhikirjalise tegevuse eesmärk ja tegevuse põhisuunad on sarnased ja kooskõlas Lastekaitse Liidu eesmärgi ja tegevuse põhisuundadega ning kes soovivad arendada lastekaitsealast tegevust. Liikmeid on pea kõigis maakondades, vaid Põlvamaal ei ole ühtegi Lastekaitse Liidu liikmesorganisatsiooni. Enamus liikmeid tegutsevad Tallinnas ja Harjumaal – kokku 10 organisatsiooni. Liikmed moodustavad Lastekaitse Liidu üldkogu, kes on põhikirja alusel organisatsiooni kõrgeimaks organiks.

2016. aastal kohtus Lastekaitse Liidu liikmeskond kahel korral: iga-aastasel kevadisel üldkogul ja parimate praktikate jagamise seminaril sügisel. Ka töötati 2016. aastal välja liikmeskonnale suunatud koolitus "Kohver", mis koondab endas erinevaid tehnikaid, harjutusi ja mänge, läbi mille levitada ja edendada laste ja noorte kaasamist ning osalust. Nii "Kohver" koolitusi kui ka koolituse tutvustusi viidi 2016. aastal läbi kahel korral, jõudes seeläbi enam kui 100 osalejani.

Pidepunktid tugeva organisatsiooni kasvuks:

- ✓ aktiivgrupp olgu väike aga tõhus,
- ✓ suuna kommunikatsiooni,
- ✓ kaasa erinevate sihtgruppe, sh lapsi ja noori;
- ✓ usalda ja jaga vastutust;
- ✓ motiveeri liikmeid;
- ✓ pealekasv tulgu oma noortekogust;
- ✓ tegevused olgu osalejatele tasuta

Sügisesel erakorralisel üldkogul läbiviidud kogemuste vahetamise seminaril tutvustasid Tapa Lastekaitse Ühing, Pärnu Lastekaitse Ühing ja Hiiumaa Lastekaitse Ühing oma tegevusi, mida nad projektikonkurssi „Kasvame koos!" raames 2016. aastal ellu viisid, samuti tõid nad oma kogemustele toetudes välja pidepunktid, mida ühingud oma tegevustes peaksid arvesse võtma.

Vanematekogu

Vanematekogu täidab üldkoosolekute vahelisel ajal määratud ulatuses üldkoosoleku ülesandeid ning on Lastekaitse Liidu tegevust planeeriv, juhtimist korraldav ja järelevalvet teostav organ. Vanematekogu on 9-liikmeline, sh organisatsiooni president. Vanematekogu liikmed valitakse üldkogu salajasel hääletamisel kolmeks aastaks.

Vanematekogu:

- ✓ Loone Ots, president
- ✓ Kristel Voltenberg, toetajaliige
- ✓ Taimi Tulva, toetajaliige
- ✓ Ene Tomberg, Tallinna lastekaitseühing
- ✓ Irina Golikova, Sillamäe lastekaitseühing
- ✓ Inge Järvpõld, Võrumaa lastekaitseühing
- ✓ Kristi Paas, Saue lastekaitseühing
- ✓ Toivo Sikk, toetajaliige
- ✓ Aimar Karu, Kesklinna lastekaitseühing

MTÜ Lastekaitse Liit vanematekogu pidas 2016. aastal kokku 11 korralist, 3 elektroonilist koosolekut. Arutelu keskmes oli Lastekaitse Liidu strateegia 2016-2020 ja tegevuskava, investeeringuprojektid, konventsiooni täiendava aruande esitlus ÜRO-s, laste tervis, laste huvitegevuse toetamine (sh koostöö Valio Eesti AS-iga), kommunikatsioon, koolituskeskuse taaskäivitamine, koostöö erasektoriga ja rahvusvaheliste partneritega, uue juhataja valimine, ning Liidu omanduses olevate lastelaagritega seonduvad kitsaskohad ja plaanid. Sealhulgas olid arutlusel järgmised teemad: võimalused lastekaistealase liikumise tugevdamiseks; sotsiaal- ja tervishoiusüsteemis temaatika väikelapse heaolu kontekstis; riskilaste-ja noorte programm; laste õiguste alane teavitus ja kommunikatsioon (sh jõudmine venekeelse elanikkonnani), juhatuse ja vanematekogu roll ja ülesanded.

Noortekogu

MTÜ Lastekaitse Liit juures tegutsev Noortekogu on loodud eesmärgiga saada laste ja noorte arvamusi ning ettepanekuid Lastekaitse Liidu tööks ning vahendada neid poliitikakujundajatele. Noortekogusse kuulub 11 noort üle Eesti: Tallinnast, Tartust, Jõhvist ja Haanjast. Noortekogu on loodud 2004. aastal ning põhineb vabatahtlikkusel.

2016. aastal osalesid Noortekogu liikmed kolme suure ürituse ettevalmistamisel ning elluviimisel. 2016. aasta suvel toimus Brüsselis Eurochild'i konverents "Children's Rights Matter: Why Europe Needs to Invest in Children". Konverents oli rahvusvaheline ja selle ettevalmistamisse panustasid noored üle Euroopa, teiste hulgas ka Lastekaitse Liidu Noortekogu liikmed. Konverentsil koostasid eri riikide noored deklaratsiooni "Doers should start

speaking, speakers should start doing"[37]. Deklaratsioon on tõlgitud ka eesti keelde[38] ning see anti Noortekogu liikmete poolt pidulikult üle sotsiaalkaitseminister Margus Tsahknale 22. novembril 2016. aastal Tallinna Lauluväljakul toimunud Lastekaitse Liidu aastakonverentsil.

3-4. novembrini 2016. aastal toimus Inimõiguste Instituudi ja Välisministeeriumi eestvedamisel ning koostöös Lastekaitse Liiduga rahvusvaheline lapse õiguste teemaline konverents "Conference on Children's Rights in the Migration Crisis and in the Digital Environment"[39]. Konverentsil tegid Noortekogu liikmed ettekande neljas erinevas teemavaldkonnas: lapsed põgenikena, lapse õigus oma identiteedile, digimaailma võimalused ning digitaalkeskkonna ohud.

Lastekaitse Liidu iga-aastase konverentsi „Kuidas elad, Eestimaa laps? Eile, täna, homme" avasid tervituskõnega Noortekogu liikmed Kirke Freiberg ja Linda Tälli. Samuti osalesid Noortekogu liikmed kahes konverentsi ekspertide paneeldiskussioonis. Noortekogu esindaja astus üles ettekandega teemal "Võrdne kohtlemine koolis". Ettekande üheks ettevalmistuseks oli küsitluse läbi viimine viies erinevas koolis, kogumaks seeläbi nii õpilaste kui ka õpetajate arvamusi seoses võrdse kohtlemisega koolis.

Noortekogu liikmed ja juhendajad õiguskantsleri vastuvõtul

Väärtuste töötuba ja lapse õiguste töötuba

2016. aastal töötas Lastekaitse Liidu Noortekogu välja väärtuste töötoa. Töötoas arutlevad noored erinevate väärtuste teemadel, mis toetavad lapse osalust ja kaasatust. Töötuba on mõeldud põhikooli õpilastele ning töötuba viivad läbi Noortekogu liikmed ise. Lisaks väärtuste töötoale viivad Noortekogu liikmed noorte hulgas läbi ka lapse õiguste töötubasid, mis on samuti suunatud koolidele.

Noortekogu liikmed osalesid ka Eesti Autospordi Liidu ja Eesti Kardiliidu poolt korraldatud "Talendid rajale" ürituste sarjas, viies erinevatel etappidel läbi lapse õiguste ja lapse kaasamise tegevusi temaatilistes töötubades.

[37] Deklaratsioon on leitav internetist aadressil: http://www.eurochild.org/fileadmin/public/02_Events/2016/Eurochild_Conference/Declaration.pdf.
[38] Eestikeelne deklaratsioon on leitav internetist aadressil: http://www.lastekaitseliit.ee/wp-content/uploads/2015/09/OK-Eurochild-deklaratsioon.pdf.
[39] Vt lähemalt internetist: http://childrensrights.humanrightsestonia.ee/.

Büroo

MTÜ Lastekaitse Liit büroo asub aadressil Endla 6-18, Tallinn.

MTÜ Lastekaitse Liit igapäevast tegevust juhib juhatus ja organisatsiooni esindab kõikides õigustoimingutes ühe- kuni kolmeliikmeline juhatus. Kuni 2016. aasta märtsi lõpuni juhtis Lastekaitse Liidu tööd juhatuse liikmena Martin Medar. Aprillist kuni novembrini juhtisid Liitu juhatuse liikmetena Helika Saar ja Malle Hallimäe. Alates novembrist 2016 juhib organisatsiooni juhatuse liige Tõnu Poopuu.

2016. aastal panustasid Lastekaitse Liidu büroos erinevate projektide ja programmide elluviimisesse järgmised spetsialistid:

- Helika Saar, lapse õiguste programmi koordinaator;
- Malle Hallimäe, projekti „Targalt internetis“ koordinaator;
- Kerli Valner, projekti „Targalt internetis“ teavitusjuht;
- Kiira Gornischeff, projekti MAPChiPP projektijuht;
- Helen Karu, projektijuht;
- Gertha Teidla-Kunitsõn, võrgustiku koordinaator;
- Viive Rull, programmi „Kiusamisest vaba lasteaed ja kool“ koordinaator;
- Marie Tammsaar, programmi „Kiusamisest vaba lasteaed ja kool“ koordinaator;
- Liivia Tuvike programmi „Kiusamisest vaba lasteaed ja kool“ programmijuht kuni dets. 2016;
- Grete Landson, kommunikatsioonijuht;
- Mart Valner, kommunikatsioonijuht kuni aprill 2016;
- Kadi Hainas, programmi „Kiusamisest vaba lasteaed ja kool“ kommunikatsioonijuht kuni aug. 2016.

Lastekaitse Liidu rahaasjad 2016

tegutsemine viib sihile ja raha annab selleks rammu

MTÜ Lastekaitse Liit on alati pidanud oluliseks, et organisatsiooni rahaasjad oleksid korras ja läbipaistvad

Rahastusallikad 2016

Lastekaitse Liidu 2016.aasta finantsallikatest 1 114 411 eurost 71% so 790 385 eurot tekkis annetustest ja toetustest ning 29% tuludest 324 026 eurot teenisime ettevõtlustuluna.

Peamisteks toetajateks olid Hasartmängumaksu Nõukogu 379 800 euroga Sotsiaalministeeriumi ning Haridus- ja Teadusministeeriumi kaudu, Euroopa Komisjon 100 939 euroga ning Eesti Noorsootöö Keskus 84 677 euroga. Samuti toetasid meid Ettevõtluse Arendamise SA 28 171 euroga, Justiitsministeerium 12 927 euroga, Integratsiooni SA 10 000 euroga, Archimedes SA, Harju Maavalitsus, Tallinna Spordi- ja Noorsootöö Amet ja teised. Annetustest saime tulu 54 625 eurot.

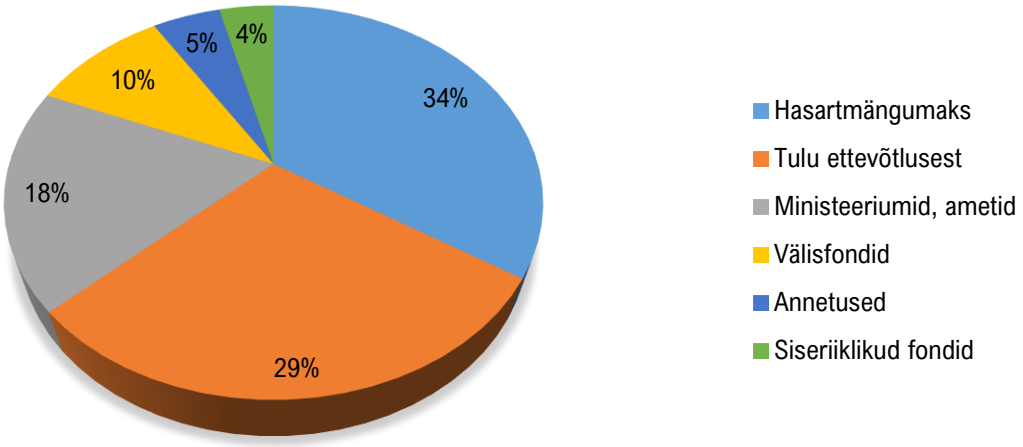

Raha kasutamine 2016

Sihtotstarbelist raha kasutasime nii tegevuskulude (94%) kui põhivara soetuse (6%) finantseerimiseks. Lisaks kasutasime põhivara soetusteks 132 155 euro ulatuses omavahendeid. Raha kasutasime kokku 1 294 818 eurot, sealhulgas 985 112 eurot tegevuskuludeks, 203 941 eurot materiaalse põhivara soetamisel ning 105 765 eurot annetuste ja toetuste väljamakseteks. Suurim kuluallikas, 47% kogukuludest oli tööjõukulu, milleks kasutasime

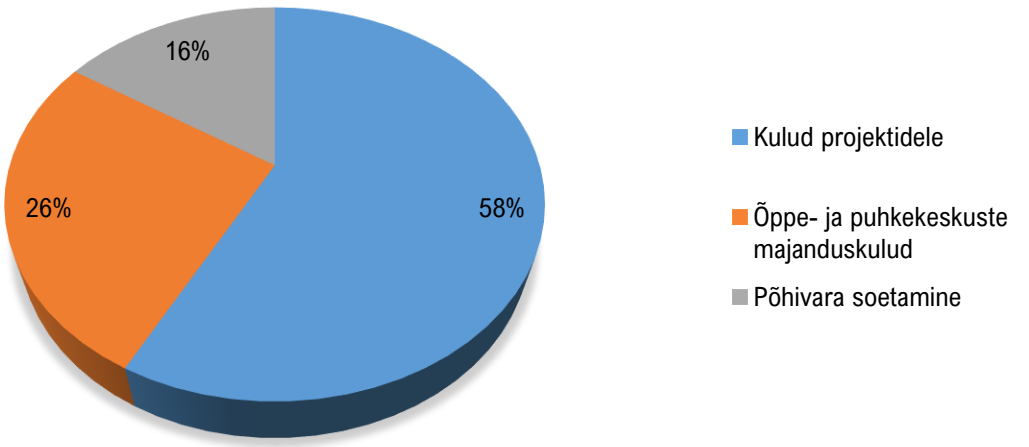

majandusaastal 519 528 eurot. Sihtotstarbeliselt finantseeritud projektide otsesed kulud olid 236 219 eurot, ettevõtluskulud 147 571 eurot.

Lastekaitse Liidu majandusaasta 2016 lõppes 181 146 euro suuruse positiivse tulemiga, möödunud majandusaasta tulem oli samuti positiivne 126 141 eurot.

Lastekaitse Liidu peamised konsolideeritud majandusnäitajad aastatel 2012-2016, eurodes

	2012	2013	2014	2015	2016
Varad	1 444 613	1 484 850	1 278 046	1 212 421	1 253 126
Kohustused	992 868	955 994	820 080	628 314	487 873
Netovara	451 745	528 856	457 966	584 107	765 253
Tulud	763 196	824 827	906 889	1 275 277	1 297 903
Kulud	791 140	747 716	977 779	1 149 136	1 116 757
Tulem	-27 944	77 111	-70 890	126 141	181 146

Finantsaruanne

Lastekaitse Liidu raamatupidamise aastaaruanne 2016

esitatud konsolideerituna koos Lastekaitse Liidu Lastelaagrite OÜ raamatupidamise aastaaruandega

Konsolideeritud bilanss

(eurodes)

VARAD			
KÄIBEVARA	Lisa nr	**31.12.2016**	**31.12.2015**
Raha		195 183	239 805
Nõuded ja ettemaksed	2;3	95 735	83 589
Varud	4	67 294	52 612
Kokku käibevara		**358 212**	**376 006**
PÕHIVARA			
Materiaalne põhivara	5	894 914	836 415
Kokku põhivara		**894 914**	**836 415**
VARAD KOKKU		**1 253 126**	**1 212 421**
KOHUSTUSED JA NETOVARA			
KOHUSTUSED			
Lühiajalised kohustused			
Laenukohustused	7	9 681	0
Võlad ja ettemaksed	8	39 836	49 529
Tulevaste perioodide tulu sihtfinantseerimisest		101 591	288 795
Sihtfinantseerimiseks saadud ettemaksed		62 737	27 579
Kokku lühiajalised kohustused		**213 845**	**365 903**
Pikaajalised kohustused			
Laenukohustused	7	33 999	0
Tulevaste perioodide tulu sihtfinantseerimisest	9	240 029	262 411
Kokku pikaajalised kohustused		**274 028**	**262 411**
KOHUSTUSED KOKKU		**487 873**	**628 314**
NETOVARA			
Eelmiste perioodide akumuleeritud tulem		584 107	457 966
Aruandeaasta tulem		181 146	126 141
NETOVARA KOKKU		**765 253**	**584 107**
KOHUSTUSED JA NETOVARA KOKKU		**1 253 126**	**1 212 421**

Konsolideeritud tulemiaruanne
(eurodes)

	Lisa nr	2016	2015
Liikmetelt saadud tasud		456	582
Annetused ja toetused	10	702 575	724 688
Tulu ettevõtlusest	11	324 026	256 614
Muud tulud, sh tulu põhivarade sihtfinantseerimisest		270 846	293 393
Tulud kokku		**1 297 903**	**1 275 277**
Valmistoodangu varude jääkide muutus		-2 778	-3 634
Sihtotstarbeliselt finantseeritud projektide otsesed kulud		-236 219	-264 517
Mitmesugused tegevuskulud		-64 449	-54 571
Kaubad, toore, materjal ja teenused		-147 571	-156 248
Tööjõu kulud	12	-519 528	-534 986
Põhivara kulum	5	-145 460	-135 180
Kulud kokku		**-1 116 005**	**-1 149 136**
Põhitegevuse tulem		181 898	126 141
Intressikulud		-752	0
Aruandeaasta tulem		**181 146**	**126 141**
Sealhulgas:			
Tulu varade sihtfinantseerimisest		270 076	293 224
Sihtfinantseerimisega kaetud varade kulum		-100 716	-99 986
Aruandeaasta tulem sihtfinantseerimise netomeetodi korral		11 786	-67 097

Konsolideeritud rahavoogude aruanne (otsemeetod)
(eurodes)

Rahavood põhitegevusest	Lisa nr	**2016**	**2015**
Liikmetelt saadud tasud		421	582
Laekunud annetused ka toetused		887 396	936 029
Laekumised kaupade müügist ja teenuste osutamisest		310 593	253 366
Muud põhitegevuse tulude laekumised		579	0
Väljamaksed annetusteks ja toetusteks		-45 997	-246 602
Väljamaksed tarnijatele kaupade ja teenuste eest		-455 916	-309 503
Toetuse ettemaksed		-59 768	-27 579
Väljamaksed töötajatele		-520 933	-535 497
Laekunud intressid		16	30
Makstud intressid		-752	0
Kokku rahavood põhitegevusest		**115 639**	**70 826**
Rahavood investeerimistegevusest			
Tasutud materiaalse põhivara soetamisel	5	-203 941	-145 074
Kokku rahavood investeerimistegevusest		**-203 941**	**-145 074**
Rahavood finantseerimistegevusest			
Saadud laenud		50 000	0
Saadud laenude tagasimaksed		-6 320	0
Kokku rahavood finantseerimistegevusest		**43 680**	**0**
Kokku rahavood		**-44 622**	**-74 248**
Raha perioodi alguses		**239 805**	**314 053**
Raha muutus		**-44 622**	**-74 248**
Raha perioodi lõpus		**195 183**	**239 805**

Konsolideeritud netovara muutuste aruanne

(eurodes)

	Eelmiste perioodide akumuleeritud tulem	Netovara kokku
Saldo 31.12.2014	**457 966**	**457 966**
Aruandeperioodi tulem	126 141	126 141
Saldo 31.12.2015	**584 107**	**584 107**
Aruandeperioodi tulem	181 146	181 146
Saldo 31.12.2016	**765 253**	**765 253**

Konsolideeritud finantsaruannete lisad

LISA 1 ARVESTUSPÕHIMÕTTED

Konsolideeritud raamatupidamise aastaaruanne 2016. aasta kohta on koostatud kooskõlas Eesti hea raamatupidamistavaga. Eesti hea raamatupidamistava tugineb rahvusvaheliselt tunnustatud arvestus- ja aruandluse põhimõtetele, mille põhinõuded on kehtestatud raamatupidamise seaduses ning mida täiendavad Raamatupidamise Toimkonna juhendid. Aastaaruande koostamisel on kasutatud jätkuvalt varem kasutatud arvestuspõhimõtteid. Aruandes esitatud aruandeaasta andmed on olulises osas võrreldavad 2015.a. majandusaasta andmetega.

Lastekaitse Liidu ja tema tütarettevõtja arvestusvaluutaks on euro ja raamatupidamise aastaaruanne on koostatud eurodes.

Konsolideerimise põhimõtted
Grupis konsolideeritakse tütarettevõtja, mille üle Lastekaitse Liidul on kontroll. Tütarettevõtjat loetakse Lastekaitse Liidu kontrolli all olevaks, kui viimane omab 50%-100% hääleõiguslikest osadest. Konsoli deeritud finantsaruanded sisaldavad tütarettevõtja finantsandmeid. Konsolideeritud aruannetes on kajas tatud ainult need majandustehingud, mis leidsid aset väljaspool Gruppi olevate partneritega. Aruanded on konsolideeritud rida realt, Gruppi kuuluvate ühingute vahelised tehingud ja saldod on elimineeritud Tütarettevõtjat kajastatakse Lastekaitse Liidu konsolideerimata aruandes soetusmaksumuse meetodil.

Raha ja raha ekvivalendid
Raha ja raha ekvivalentidena kajastatakse bilansis ja rahavoogude aruandes kassas olevat sularaha ja arvelduskontode jääke.

Nõuded ja ettemaksed
Nõuded ostjate vastu, viitlaekumised ning muud lühi- ja pikaajalised nõuded (sh. laenunõuded, deposiidid) kajastatakse korrigeeritud soetusmaksumuses. Igal bilansipäeval hinnatakse, kas esineb tunnuseid nende finantsvarade väärtuse languse osas. Juhul, kui selliseid tunnuseid esineb, hinnatakse korrigeeritud soetusmaksumuses kajastatavad finantsvarad alla nendest eeldatavasti tulevikus laekuvate maksete nüüdisväärtuseni. Väärtuse langusest tulenevad allahindlused kajastatakse kasumiaruandes kuluna.

Varud
Varude kuluks kandmisel kasutatakse FIFO meetodit. Varud kajastatakse bilansis nende soetusmaksumuses või neto realiseerimisväärtuses, sõltuvalt sellest, kumb on madalam.

Materiaalne põhivara
Grupis loetakse materiaalseks põhivaraks materiaalset vara kasuliku elueaga üle ühe aasta ja maksumusega alates 320 eurost. Materiaalne põhivara võetakse arvele soetusmaksumuses, mis koosneb ostuhinnast, mittetagastatavatest maksudest ja otseselt soetamisega seotud kulutustest, mis on vajalikud vara viimiseks tema tööseisundisse ja -asukohta. Kulutused, mis taastavad objekti algset seisundit(remont, hooldus) on kajastatud perioodikuludes. Bilansis kajastatakse materiaalset põhivara selle jääk maksumuses, st soetusmaksumusest on maha arvatud akumuleeritud kulum ja vara väärtuse langusest tulenevad allahindlused. Materiaalse põhivara amortiseerimisel kasutatakse lineaarset meetodit. Amortisatsiooninorm määratakse igale põhivara objektile eraldi vastavalt selle kasulikule elueale.

Amortisatsioonimäärade vahemikud aastas on põhivara gruppidele järgmised:

Hooned ja rajatised	6-20%
Masinad ja seadmed	10-20%
Muu materiaalne põhivara	20-30%

Maad ei amortiseerita.

Igal bilansipäeval hinnatakse materiaalse põhivara puhul vara väärtuse võimalikule langusele viitavate asjaolude esinemist. Selliste asjaolude esinemise korral hinnatakse vara kaetavat väärtust ning võrreldakse seda bilansilise maksumusega. Vara kaetav väärtus on vara õiglane väärtus, millest on maha lahutatud müügikulutused, või vara kasutusväärtus, vastavalt sellele, kumb on kõrgem. Varade allahindlusi kajastatakse aruandeperioodi kuluna. Kord alla hinnatud varade puhul hinnatakse igal järgmisel bilansikuupäeval tõenäosust, et vara kaetav väärtus on vahepeal tõusnud üle bilansilise jääkmaksumuse. Sel juhul suurendatakse vara bilansilist jääkmaksumust kuni summani, mis

oleks kujunenud arvestades vahepealsetel aastatel normaalset amortisatsiooni. Allahindluse tühistamisi kajastatakse aruandeperioodi kulu vähendamisena.

Finantskohustused
Kõik lühi- ja pikaajalised võlakohustused võetakse arvele nende soetusmaksumuses, mis sisaldab kõiki soetamisega otseselt kaasnevaid kulutusi. Edasine kajastamine toimub korrigeeritud soetusmaksumuse meetodil. Lühiajaliste võlakohustuste korrigeeritud soetusmaksumus on üldjuhul võrdne nende nominaalväärtusega, seetõttu kajastatakse lühiajalised võlakohustused bilansis maksmisele kuuluvas summas. Pikaajaliste võlakohustuste korrigeeritud soetusmaksumuse arvestamine toimub nominaalse intressimäära meetodil.

Kasutusrendid
Kasutusrendi maksed kajastatakse rendiperioodi jooksul lineaarselt kuluna.

Sihtfinantseerimine
Tegevuskulude sihtfinantseerimise kajastamisel kasutatakse üldmeetodit. Tegevuskulude sihtfinantseerimise kajastamisel järgitakse tulude ja kulude vastavuse printsiipi. Varade sihtfinantseerimisel võetakse soetatud vara bilansis arvele tema soetusmaksumuses. Varade soetamise toetuseks saadud sihtfinantseerimise summa kajastatakse bilansis kohustusena kui tulevaste perioodide tulu sihtfinantseerimisest. Sihtfinantseerimise kohustus amortiseeritakse tulusse sihtfinantseerimise tingimuste täitmisel.

Ettevõtlusest saadud tulude arvestus
Tulu kajastatakse saadud või saadaoleva tasu õiglases väärtuses. Tulu kaupade ja teenuste müügist kajastatakse siis, kui olulised omandiga seonduvad riskid ja hüved on ostjale üle läinud ning tulu tehingust ja tehinguga seotud kulutusi on võimalik usaldusväärselt määrata.

Rahavoogude aruanne
Rahavoogude aruanne on koostatud otsemeetodil. Põhi-, investeerimis- ja finantseerimistegevusest tulenevad rahavood on kajastatud otsemeetodil ning aruandeperioodi brutolaekumiste ja –väljamaksetena.

Bilansipäevajärgsed sündmused
Raamatupidamise aastaaruandes kajastuvad olulised vara ja kohustuste hindamist mõjutanud asjaolud, mis ilmnesid bilansikuupäeva ja aruande koostamise päeva vahelisel perioodil, kuid on seotud aruandeperioodil või varasematel perioodidel toimunud tehingutega.

LISA 2 NÕUDED JA ETTEMAKSED

Nõuete ja ettemaksude liik	31.12.2016	31.12.2015
Nõuded ostjate vastu	17 691	4 258
Maksude ettemaksed ja tagasinõuded	6 597	2 639
Laekumata annetused ja toetused	71 447	76 686
Ettemaksed	0	6
Kokku	**95 735**	**83 589**

Kõigi nõuete maksetähtaeg on lühem kui 12 kuud.

LISA 3 MAKSUDE ETTEMAKSED JA MAKSUVÕLAD

	31.12.2016		31.12.2015	
Maksuliik	Ettemaksed	Maksuvõlad	Ettemaksed	Maksuvõlad
Käibemaks	6 597	0	2 639	0
Üksikisiku tulumaks	0	6 886	0	3 568
Sotsiaalmaks	0	12 211	0	6 740
Kogumispensionimaksed	0	568	0	367
Töötuskindlustusmaksed	0	739	0	361
Saastetasu	0	0	0	6 498
Intressid	0	0	0	609
Ressursitasu	0	8	0	0
Kokku	**6 597**	**20 412**	**2 639**	**18 143**

LISA 4 VARUD

Varude liik	31.12.2016	31.12.2015
Metoodilised materjalid	39 340	21 880
Trükised	27 954	30 732
Kokku	**67 294**	**52 612**

LISA 5 MATERIAALNE PÕHIVARA

	Maa	**Ehitised**	**Masinad ja seadmed**	**Muu materiaalne põhivara**	**Kokku**
31.12.2014					
Soetusmaksumus	**11 890**	**1 485 370**	**142 417**	**86 615**	**1 726 292**
Akumuleeritud kulum	0	-719 203	-105 674	-74 892	-899 768
Jääkmaksumus	**11 890**	**766 167**	**36 744**	**11 723**	**826 523**
Ostud ja parendused	0	134 263	0	10 809	145 072
Mahakandmised	0	0	-10 865	-4 048	-14 913
Mahakantud põhivara kulum	0	0	10 865	4 048	14 913
Amortisatsioonikulu	0	-113 294	-14 029	-7 857	-135 180
31.12.2015					
Soetusmaksumus	**11 890**	**1 619 633**	**131 552**	**93 376**	**1 856 451**
Akumuleeritud kulum	0	-832 497	-108 838	-78 701	-1 020 036
Jääkmaksumus	**11 890**	**787 136**	**22 715**	**14 675**	**836 415**
Ostud ja parendused	0	187 212	8 751	7 978	203 941
Mahakandmised	0	0	0	-9 246	-9 246
Mahakantud põhivara kulum	0	0	0	9 246	9 246
Amortisatsioonikulu	0	-126 362	-11 083	-8 015	-145 460
31.12.2016					
Soetusmaksumus	**11 890**	**1 806 845**	**140 303**	**92 108**	**2 051 146**
Akumuleeritud kulum	0	-958 859	-119 921	-77 452	-1 156 232
Jääkmaksumus	**11 890**	**847 986**	**20 383**	**14 656**	**894 914**

Põhivarade sihtfinantseerimine

	2016	*%*	2015	*%*
Ettevõtluse Arendamise SA	28 171	*39,24*	57 412	*79,87*
Annetused	36 722	*51,15*	12 673	*17,63*
Haridus- ja Teadusministeerium	4 127	*5,75*	0	*0,00*
Sotsiaalministeerium	2 304	*3,21*	0	*0,00*
Euroopa Komisjon	462	*0,64*	0	*0,00*
Hanila valla toetusgrupp MTÜ	0	*0,00*	1 800	*2,50*
Kokku	**71 786**	*100,00*	**71 885**	*100,00*

Jaotus järelejäänud tähtaja alusel

	2016	Tulu	12 kuu jooksul	1-5 aasta jooksul
Sihtfinantseerimine põhivara soetamiseks	71 786	43 615	0	28 171

	2015	Tulu	12 kuu jooksul	1-5 aasta jooksul
Sihtfinantseerimine põhivara soetamiseks	71 885	14 473	0	57 412

Sihtfinantseerimise abil soetatud põhivarade toetuse summa kajastatakse bilansis tulevaste perioodide sihtfinantseerimise tuluna kuni sihtfinantseerimise tingimuste täitmiseni.

LISA 6 KASUTUSRENT

Aruandekohustuslane kui rentnik

	2016	2015
Kasutusrendikulu	11 410	11 683

Alates 2007.aastast üürib Lastekaitse Liit Meke Sillamäe AS-lt kasutusrendi tingimustel keskuse "Märka Last" ruume Sillamäel aadressil Viru pst 39 a. Lepingu lõpptähtaeg on 31.12.2017. Aruandeaasta üürimaksete kogusumma oli 2 040 eurot. Eelmise majandusaasta üürimaksete kogusumma oli 2 040 eurot.

Lastekaitse Liit üürib Endla 4 Real Estate OÜ kasutusrendi tingimustel koolituskeskuse (alates 2008.aastast) ja laoruume (alates 2013.aastast) Tallinnas aadressil Endla 4. Lepingu lõpptähtaeg on 31.12.2017. Koolituskeskuse ja laoruumide aruandeaasta üürimaksete kogusumma oli 7 800 eurot. Eelmise aasta üürimaksete kogusumma oli 7 800 eurot.

Alates 2014.aasta juunikuust üürib Lastekaitse Liit täiendavat laopinda Ladustamisteenused OÜ-lt. Rendiperioodi lõpptähtaeg on määramata. Aruandeaasta üürimaksete summa oli 1 570 eurot. Eelmise aruandeaasta üürimaksete summa oli 1 843 eurot.

LISA 7 LAENUKOHUSTUSED

	Lühiajaline kohustus 31.12.2016	Pikaajaline kohustus 31.12.2016	Lühiajaline kohustus 31.12.2015	Pikaajaline kohustus 31.12.2015	Tagasimakse tähtaeg	Lepinguline intressimäär
Pangalaen	9 681	33 999	0	0	04.2021	6 kuu EURIBOR+ 2,39%

Laenuleping on sõlmitud eurodes Swedbank AS-ga. Pangalaenu tagatiseks on seatud hüpoteek korteriomandile asukohaga Endla 6-18 Tallinn hüpoteegisummaga 65 000 eurot. Laenu abil on finantseeritud Remniku õppe- ja puhkekeskuse hoonete renoveerimist.

LISA 8 VÕLAD JA ETTEMAKSED

	31.12.2016	31.12.2015
Maksuvõlad	20 412	18 143
Võlad tarnijatele	13 853	14 097
Muud võlad	614	13 209
Võlad töövõtjatele	4 957	4 080
Kokku võlad ja ettemaksed	**39 836**	**49 529**

Kõigi võlgade maksetähtaeg on lühem kui 12 kuud.

LISA 9 TULEVASTE PERIOODIDE TULU SIHTFINANTSEERIMISEST

	31.12.2015	Saadud	Tulu	31.12.2016
Sihtfinantseerimine põhivara soetamiseks	488 872	28 171	-226 461	290 582

	31.12.2014	Saadud	Tulu	31.12.2015
Sihtfinantseerimine põhivara soetamiseks	710 212	57 412	-278 752	488 872

		Jaotus järelejäänud tähtaja alusel	
	31.12.2016	12 kuu jooksul	1-5 aasta jooksul
Sihtfinantseerimine põhivara soetamiseks	290 582	50 553	240 029
	31.12.2015	12 kuu jooksul	1-5 aasta jooksul
Sihtfinantseerimine põhivara soetamiseks	488 872	226 461	262 411

LISA 10 ANNETUSED JA TOETUSED

Tegevuskulude sihtfinantseerimine

Allikas	2016	%	2015	%
Hasartmängumaks	368 642	*52,47*	236 712	*32,66*
Ministeeriumid, ametid	202 713	*28,85*	370 195	*51,08*
Välisfondid	108 868	*15,50*	58 377	*8,06*
Siseriiklikud fondid	15 746	*2,24*	38 826	*5,36*
Annetused	6 606	*0,94*	20 578	*2,84*
Kokku	**702 575**	***100,00***	**724 688**	***100,00***

Allikas, otstarve	2016	%	2015	%
Hasartmängumaks- Haridus- ja teadusministeerium (valdkonnad 2016: Kiusamisest vaba lasteaed ja kool, (valdkonnad 2015: Kiusamisest vaba lasteaed ja kool, Lapse hääl!, Teadlikkus lapse õigustest, organiseeritus ning organisatoorne võimekus)	185 673	*26,43*	90 000	*12,42*
Hasartmängumaks- Sotsiaalministeerium (valdkond 2016: Targalt internetis, Teadlikkus lapse õigustest, organiseeritus ning organisatoorne võimekus) (valdkond 2015: Targalt internetis, Lapse hääl!, Teadlikkus lapse õigustest, organiseeritus ning organisatoorne võimekus)	182 969	*26,04*	146 712	*20,24*
Euroopa Komisjon (2016, 2015: Targalt internetis, lapsesõbraliku õiguse- mõistmise koostööprojekt MAPChiPP) (2015: Turvaliselt internetis)	100 939	*14,37*	53 859	*7,43*
Haridus- ja Teadusministeerium (2016, 2015: Laagriteenus- voodipäeva dotatsioon)	93 273	*13,28*	93 054	*12,84*
Eesti Noorsootöö Keskus (2016, 2015: Kiusamisest vaba lasteaed ja kool)	84 677	*12,05*	233 020	*32,15*
Justiitsministeerium (2016, 2015: Hea nõu lastega peredele, Turvaliselt internetis)	12 927	*1,84*	9 650	*1,33*
Integratsiooni Sihtasutus (2016, 2015: Keeleõpe Remniku suvelaagris	10 000	*1,42*	12 480	*1,72*
Annetused (2016, 2015: Remniku õppe- ja puhkekeskus, Kiusamisest vaba lasteaed ja kool)	6 606	*0,94*	20 578	*2,84*
EUN Partnership AISBL (2016: Turvaliselt internetis)	5 000	*0,71*	0	*0,00*
Archimedes SA (2016, 2015: Noorteparlament)	4 998	*0,71*	13 944	*1,92*
Harju Maavalitsus (2016, 2015: Noorte teavitamine)	4 800	*0,68*	8 000	*1,10*
Tallinna Spordi- ja Noorsootöö Amet (2016, 2015: Noortelaagrite korraldamine)	4 036	*0,57*	2 761	*0,38*
Sotsiaalministeerium (2016: aastakonverents) 2015: Lapse õiguste konventsiooni täiendava aruande esitamine, EN laste osaluse hindamisvahend, Lapse hääl!)	3 000	*0,43*	23 710	*3,27*
Eurochild AISBL	1 924	*0,27*	2 918	*0,40*

(2016, 2015: sõidukulud)				
Save the Children Italia (2016, 2015: sõidukulud)	1 005	*0,14*	1 600	*0,22*
Kodanikuühiskonna Sihtkapital (2016, 2015: Reisitoetus)	748	*0,11*	1 838	*0,25*
Avatud Eesti Fond (2015: Lapse hääl!)	0	*0,00*	10 564	*1,46*
Kokku	**702 575**	*100,00*	**724 688**	*100,00*

Projektide finantseerimine	2016	%	2015	%
Valio Eesti AS heategevuskampaania	6 066	37,86	0	0,00
ERR heategevusprojekt Jõulutunnel	5 231	*32,64*	142 322	*92,11*
Hasartmängumaks Sotsiaalministeerium	4 727	*29,50*	3 288	*2,13*
Eesti Noorsootöö Keskus	0	*0,00*	8 901	*5,76*
Kokku	**16 024**	*100,00*	**154 511**	*100,00*

Kogu aruandeperioodil annetustest ja toetustest saadud tulu oli sihtotstarbeline. Samuti oli kogu eelmisel majandusaastal annetustest ja toetustest saadud tulu sihtotstarbeline. Toetusi Lastekaitse Liidu liikmesühingutele majandusaastal annetustest ja toetustest saadud tulu sihtotstarbeline.
Toetusi Lastekaitse Liidu liikmesühingutele on kasutatud lapse õiguste tagamise alaste projektide rahastamiseks.
Eesti Rahvusringhäälingu (ERR) heategevus projekti Jõulutunnel toetused on jagatud kohalike omavalitsuste kaasabil abi vajavate laste huvihariduse toetamiseks.
Valio Eesti AS heategevuskampaania „Alma liblikaefekt" toetused jagati vähekindlustatud laste sportimisvõimaluste parandamiseks kohalike omavalitsuste ja spordikoolide toe.
Eesti Noorsootöö Keskus toetas eelmisel majandusaastal Lastekaitse Liidu projektipartneri Moreno Keskus MTÜ kaudu projekti Kiusamisest vaba lasteaed ja kool elluviimist.

LISA 11 TULU ETTEVÕTLUSEST

Geograafiliste piirkondade lõikes	2016	%	2015	%
Müük Euroopa Liidu riikidele				
Eesti	324 026	*100,00*	256 614	*100,00*
Kokku	**324 026**	*100,00*	**256 614**	*100,00*

Tegevusalade lõikes	2016	%	2015	%
Majutusteenus	112 673	*34,77*	84 573	*32,96*
Toitlustamine	105 932	*32,69*	94 695	*36,90*
Metoodilise materjali müügitulu	43 437	*13,41*	45 218	*17,62*
Programmiline tegevus	20 408	*6,30*	12 267	*4,78*
Koolitusseminaride osavõtutasud	16 366	*5,05*	6 177	*2,41*
Ruumirent	13 685	*4,22*	6 652	*2,59*
Transporditeenus	5 717	*1,76*	0	*0,00*
Kaupade müügitulu	4 972	*1,53*	4 465	*1,74*
Kirjanduse müügitulu	836	*0,26*	2 567	*1,00*
Kokku	**324 026**	*100,00*	**256 614**	*100,00*

LISA 12 TÖÖJÕUKULUD

Tööjõukulude liik	2016	2015
Palgakulu	346 441	357 272
Sotsiaalmaksud	128 220	134 890
Juhatuse liikme tasu	44 867	42 824
Kokku	**519 528**	**534 986**

	2016	2015
Töötajate keskmine arv taandatuna täistööajale	25	30
Keskmine töötajate arv töötamise liikide kaupa:		
Töölepingu alusel töötav isik	17	21
Võlaõigusliku lepingu alusel teenust osutav isik, välja arvatud füüsilisest isikust ettevõtja	6	7
Juriidilise isiku juhtimis- või kontrollorgani liige	2	2

LISA 13 SEOTUD OSAPOOLED

Juhatuse liikmetele arvestatud tasu oli majandusaastal 44 867 eurot. Eelmisel majandusaastal oli juhatuse liikme tasu 42 824 eurot.
Tähtaja möödumisega seotud Juhataja volituste lõppemisel, juhul kui Juhataja uueks ametiajaks ei kandideeri, makstakse MTÜ juhatajale hüvitist kahe kuu tasu ulatuses. Juhataja ennetähtaegse tagasikutsumise või juhataja tagasiastumise korral hüvitist ei maksta.

LISA 14 LIIKMETE ARV

Liikmete arv majandusaasta lõpu seisuga	31.12.2016	31.12.2015
Juriidilisest isikust liikmete arv	34	34

Lisainformatsioon Lastekaitse Liidu kohta

LISA 15 BILANSS (KONSOLIDEERIMATA) (eurodes)

VARAD		
KÄIBEVARA	**31.12.2016**	**31.12.2015**
Raha	165 114	205 323
Nõuded ja ettemaksed	80 208	79 521
Varud	67 294	52 612
Kokku käibevara	**312 616**	**337 456**
PÕHIVARA		
Finantsinvesteeringud	57 558	57 558
Kinnisvarainvesteeringud	820 778	782 088
Materiaalne põhivara	28 285	21 179
Kokku põhivara	**906 621**	**860 825**
KOKKU VARAD	**1 219 237**	**1 198 281**
KOHUSTUSED JA NETOVARA		
KOHUSTUSED		
Lühiajalised kohustused		
Laenukohustused	9 681	0
Võlad ja ettemaksed	32 408	43 135
Tulevaste perioodide tulu sihtfinantseerimisest	101 591	288 795
Sihtfinantseerimiseks saadud ettemaksed	62 737	27 579
Kokku lühiajalised kohustused	**206 417**	**359 509**
Pikaajalised kohustused		
Laenukohustused	33 999	0
Tulevaste perioodide tulu sihtfinantseerimisest	240 029	262 411
Kokku pikaajalised kohustused	**274 028**	**262 411**
KOHUSTUSED KOKKU	**480 445**	**621 920**
NETOVARA		
Eelmiste perioodide akumuleeritud tulem	576 361	380 794
Aruandeaasta tulem	162 431	195 567
KOKKU NETOVARA	**738 792**	**576 361**
KOKKU KOHUSTUSED JA NETOVARA	**1 219 237**	**1 198 281**

LISA 16 TULEMIARUANNE (KONSOLIDEERIMATA) (eurodes)

	2016	2015
Liikmetelt saadud tasud	456	582
Annetused ja toetused	595 266	616 393
Tulu ettevõtlusest	70 730	87 358
Muud tulud, sh tulu põhivarade sihtfinantseerimisest	285 655	293 224
Tulud kokku	**952 107**	**997 557**
Valmistoodangu varude jääkide muutus	-2 778	-3 634
Sihtotstarbeliselt finantseeritud projektide otsesed kulud	-236 219	-264 517
Mitmesugused tegevuskulud	-59 592	-69 517
Tööjõukulud	-354 297	-337 130
Põhivara kulum	-136 038	-127 192
Kulud kokku	**-788 924**	**-801 990**
Põhitegevuse tulem	163 183	195 567
Intressikulud	-752	0
Aruandeaasta tulem	**162 431**	**195 567**
Sealhulgas:		
Tulu varade sihtfinantseerimisest	270 076	293 224
Sihtfinantseerimisega kaetud varade kulum	-100 716	-99 986
Aruandeaasta tulem sihtfinantseerimise netomeetodi korral	-6 929	2 329

LISA 17 RAHAVOOGUDE ARUANNE (OTSEMEETOD) (KONSOLIDEERIMATA)
(eurodes)

Rahavood põhitegevusest	**2016**	**2015**
Liikmetelt saadud tasud	421	582
Laekunud annetused ka toetused	782 087	826 489
Laekumised kaupade müügist ja teenuste osutamisest	60 663	87 310
Muud põhitegevuse tulude laekumised	15 579	0
Väljamaksed annetusteks ja toetusteks	-45 997	-246 602
Väljamaksed tarnijatele kaupade ja teenuste eest	-299 528	-168 750
Toetuse ettemaksed	-59 768	-27 579
Väljamaksed töötajatele	-354 791	-337 641
Laekunud intressid	12	24
Makstud intressid	-752	0
Rahavood põhitegevusest kokku	**97 926**	**133 833**
Rahavood investeerimistegevusest		
Tasutud kinnisvarainvesteeringute soetamisel	-173 837	-121 027
Tasutud põhivara soetamisel	-7 978	0
Rahavood investeerimistegevusest kokku	**-181 815**	**-121 027**
Rahavood finantseerimistegevusest		
Saadud laenud	50 000	0
Saadud laenude tagasimaksed	-6 320	0
Rahavood finantseerimistegevusest kokku	**43 680**	**0**
Rahavood kokku	**-40 209**	**12 806**
Raha perioodi alguses	**205 323**	**192 517**
Raha muutus	**-40 209**	**12 806**
Raha perioodi lõpus	**165 114**	**205 323**

LISA 18 NETOVARA MUUTUSTE ARUANNE (KONSOLIDEERIMATA) (eurodes)

	Eelmiste perioodide akumuleerimata tulem	Netovara kokku
Saldo 31.12.2014	**380 794**	**380 794**
Valitseva ja olulise mõju all oleva osaluse bilansiline väärtus		-57 558
Valitseva ja olulise mõju all oleva osaluse väärtus arvestatuna kapitaliosaluse meetodil		134 730
Korrigeeritud konsolideerimata netovara 31.12.2014		**457 966**
Aruandeperioodi tulem		195 567
Saldo 31.12.2015	**576 361**	**576 361**
Valitseva ja olulise mõju all oleva osaluse bilansiline väärtus		-57 558
Valitseva ja olulise mõju all oleva osaluse väärtus arvestatuna kapitaliosaluse meetodil		65 304
Korrigeeritud konsolideerimata netovara 31.12.2015		**584 107**
Aruandeperioodi tulem		162 431
Saldo 31.12.2016	**738 792**	**738 792**
Valitseva ja olulise mõju all oleva osaluse bilansiline väärtus		-57 558
Valitseva ja olulise mõju all oleva osaluse väärtus arvestatuna kapitaliosaluse meetodil		84 019
Korrigeeritud konsolideerimata netovara 31.12.2016		**765 253**

LASTEKAITSE LIIDU ARUANDEAASTA MÜÜGITULU JAOTUS VASTAVALT EESTI MAJANDUSE TEGEVUSALADE KLASSIFIKAATORILE (EMTAK)

	2016
Koolitusseminaride osavõtutasud (EMTAK 85599)	16 366
Renditulu (EMTAK 68201)	10 091
Kirjanduse müügitulu (EMTAK 47991)	836
Metoodiliste materjalide müügitulu (EMTAK 47991)	43 437
Kokku	**70 730**